

+тэлепраграма

№ 12 (274) 29 сакавіка 2002 г.

Акадэмікі бяз працы

У Інстытуце гісторыі АН Беларусі працягваюцца скарачэнны. Годам раней пазвальнілі тых, хто працаваў на паўстаўкі. Цяпер скарачаюць лябарантай, а астатнія навуковыя супрацоўнікі пішуць справаздачу. У каго будзе найгоршы паказынік — могуць звольніць. Плянуецца скараціць 15% супрацоўнікаў.

Перад тымі, хто застанецца, паўстане дылема: ісці ў адпачынок на два месяцы ці працаваць на паўстаўкі да восені. А там ці фінансаваныя раптам знойдзеца, ці будуць скарачаць далей. На сёньня ў Інстытуце працуць 130 чалавек. Большасць падпрацоўваюць у ВНУ, але ѹ там плянуюцца скарачэнны. Кажуць, яны закрануць тых, хто працаваў на паўстаўкі ці пагадзінна.

У Менску чакаеца ўзылёт беспрацоўка. Вялікія скарачэнны заплянаваныя на аўтарамонтным, гадзіннікам і трактарным заводах. Сёлета могуць стравіць працу каля 170 тыс. менчукоў (усыго насельніцтва сталіцы — 1700 тыс. чалавек).

Каментар Міхаіла Кавалёва, дэкана эканамічнага факультэту БДУ — старонка 3.

Ратуша з падкопам

Мэр Менску Паўла паабяцаў, што ўжо сёлета на пляцы Волі пачненца аднаўленыне гарадзкой ратуши — сымбалю Магдэбургскага права і гарадзкой самастойнасці, разбуранай па загадзе цара Мікалая I. Pra значэнніе і небясьпекі гэтае адбудовы — каментар гісторыка і знаўцы Менску Ўладзімера Дзянісава.

Ратуша была адным з самых старажытных помнікаў менскага архітэктуры. Збудавалі яе ў 1600 г. на плошчы Высокага рынку. Мураваная ратуша з гадзіннікам на вежы з'яўлялася кампазіцыйным цэнтрам усяго ансамблю Верхняга гораду. Гадзіннік, дарэчы, съведчыў аб багацці Менску, бо яны былі малы ў якіх беларускіх гарадах у XVI—XVII ст.

Ратуша шмат разоў цярпела падчас войнаў ды пажараў, і ў 40-я XVIII ст. яна была адноўленая намаганынімі менскага войта Станіслава Буржынскага. А пры канцы XVIII ст. яе перабудавалі ў стылі клясыцызму паводле праекту менскага губернскага архітэктара Тэадора Крамэра.

Працяг на старонцы 11.

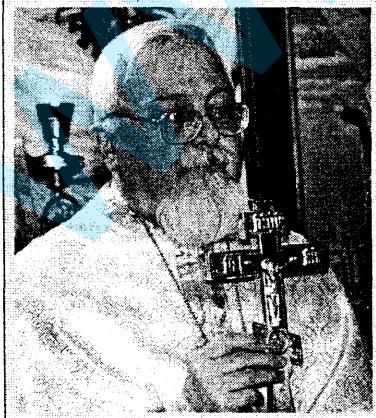
Зоська Верас: “Я помню ўсё”

У 1990-м у штогадовым зборніку “Шляхам гадоў” былі апублікованыя сабраныя мною ўспаміны пра дзень абавяшчэння БССР, як хто яго запомніў. Зьбіраць згадкі пра БССР кінуўся я за надта позна. Фактычна заставаліся лічаныя съведкі, якія што-колькі паміталі пра тыха падзеі. І ўсё ж мне пашчасціла сабраць багата разнастайных звестак пра 1 студзеня 1919 г. Удумлівы, а цяпер ужо і вядомы гісторык Віталь Скарабан, прачытаўшы ту маю падборку, сказаў: “Гэта добра, што ты так паруніўся. А цi пацікавіўся ў сваіх апытантаў пра БНР і пра іншыя падзеі таго часу?” Кажу шчыра — не пацікавіўся. Вельмі цымянае меў уяўленыне пра тагачасныя падзеі ў Беларусі. Хіба толькі ў съвэцтве Абэцэдарскага: буржуазныя нацыяналісты, усе бэзэрнераўцы — ворагі народу. То і не адважваўся хоць каго скіляць да тэм, амаль забароненай. А спытанацца пра БНР было ў каго. Меў я знаёмыства з Паўлінай Мядзэлкай.

Працяг на старонцы 10.

Велікоднае пасланыне айца Аляксандра Надсана, апостальскага візытатара для беларусаў-каталікоў замежжа

Цi быў ты там, калі ўкрыжавалі Госпада?

Браўся ўесь съвет, які на розынёўся ад нашага. Найбольшую группу ўтвараў на тоўп — бяздумны, бязволны і зъменлівы, які хітры і здолны дэмагог мог пахіліць у любы бок, як вецер трысціну: нядаўна ён вітаў Хрыста воклікамі “Гасціна!”; а цяпер крыгчай “Укрыжуй Яго!” Былі там і тыя, што ўважалі сябе за правадыроў народу. Прыкрываючыся клопатамі пра агульнае дабро, яны аддалі на съмерць Нявіннага толькі за тое, што Ён быў прыкры ды нязыгадны ім і не ўкладаўся ў рамкі іхных уяўленняў: “Што нам рабіць з гэтым чалавекам: калі яго пакінем так, дык усе ўвераць у Яго, і прыйдучу рымляні, і зыншчыца наша съвятое месца і ўесь народ?” (Ян 11:47-48). “Парадачныя людзі” ра-

зумелі несправядлівасць таго, што здарылася, але, як Пілат, яны “памылі руки” ад усяго, адмаўляючы сваю адказнасць (Гл. Мц. 27:24). І нарэшце — тыя, што былі найбліжэй да Хрыста, Ягоныя вучні і спадарожнікі, якіх Ён сам паклікаў. У найбольш крытага часу яны спалохаліся, скаваліся, а некаторыя нават началі сумнявацца: “А мы спадзяваліся, што Ён мае аднавіць Израіль” (Лк 24:21).

Сядрод усёй гэтай масы людзей выдзялялася невілікай групой жанчынаў. Яны таксама хадзілі за Хрыстом, чулі, як Ён навучаў пра Бога, нябеснага Айца; бачылі Ягоную спадгуд да людзей, да іхных слабасцяў і цяжкасцяў; былі съведкамі таго, як Ён вярнуў удаве памерлага сына; адмовіўся асудзіць

ЗДОБ ШЫ ЗДУБ,
Вялес, Оскары і “Залатагорская Ліра”
КІРАВАНЯ ДЭМАКРАТЫЯ
Украінскія выбары

УЛАДЗІМЕР АРЛОЎ

Мажвідас, Кант і Ваня з піларами

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

ВЯЛІКДЗЕНЬ даужыней у месяц

Беларуская каталікі і пратэстанты адсвяткуюць Вялікдзень 31 сакавіка, праваслаўныя — 5 траўня. Чому так? Розніца ж між грыгарыянскім і юліянскім стылямі складае 13 дзён. І чому летась Вялікадні супалі?

Пасх — габрэйскае съвята, што адзначалася ў гонар зыходу народу Ізраілю з эгіпецкай няволі. Штогод габрэй съвяткуюць Пасхам на 14 дзень месяца нісан. У той самы дзень быў распяты Хрыстос. Ад таго часу хрысьціяне началі адзначаць свой Вялікдзень.

Да IV ст. яны карысталіся трыма пасхалімі: александрыйскай, рымскай і сирыйскай. Апошнія супадала з габрэйскім месячавым календаром. Першы Нікейскі ўсяленскі сабор (325 г.) забараніў карыстацца сирыйскай пасхалій, то бок съвятаваць разам з габрэямі. Было вырашана, што Вялікдзень мусіць

абавязкова прыпадаць на першую нядзелью пасля першай поўні, што ідзе за вясновым раўнадзенствам. Вось Вялікдзень і съвяткуюцца між 22 сакавіка і 25 красавіка. У юліянскім календары да гэтых датуў трэба дадаць 13 дзён.

Недакладнасць юліянскага календара прывяла да таго, што ў 1582 г. розніца з астронамічным календаром складае 10 дзён. На працягу вучоных Люджкі і Антоніё Ліліё рымскі папа Грыгор XIII увёў новы календар — грыгарыянскі.

24 лютага 1582 г. Грыгор XIII выдаў булы “Inter gravissimas” (“Між найважнейшых”), на якія каліськія: “Было клопатам нашым узнавіць раўнадзенства. Ад спрадвеку ўсталяванага ім месца Нікейскім саборам яно адышло на дзесяц' дзён. І чатыраццатаму Месяцу вярнуць ягонае месца, ад якога ён на пяць дзён адыхаўші, а такса-

ма ўсталяваць правілы, каб і ў будучым раўнадзенства і чатыраццаты Месец з месца не зрушаваўся... А таму вярнуць вясновае раўнадзенства, якое айцы Нікейскага сабора ўсталявалі на 12-ы дзень пе-рад красавіцкім календаром (то бок 21 сакавіка), мы прадпісаем і за-гадваем з гэтага 1582 году”.

Праваслаўныя гісторыкі ўзялілі, што юліянскія стыльныя правілы. Ката-лікоў і пратэстантаў яны лічаць адступнікамі, бо іхны Вялікдзень супадае час ад часу з юдэйскім. А праваслаўныя лічаць гэта недапушчальнымі, і пры такім супадзеніні пераносіць свой Вялікдзень на другую поўню. Так было ў 1986 г., 1989 г., і 1994 г.

Цікава, што пры канцы XIX ст. Расея зібралася “вярнуцца” у Эўропу. Актыўна аблікаркоўвалася пытанне пра пераход на грыгарыянскія календары. На адным з пасяджэнняў камісіі па реформе календара ў 1899 г. прафэсар Санкт-Пецярбургскай духоўнай акадэміі Болатай заявіў наступнае: “Адмену юліянскага календара знаходжу не пажаданай. Яго надзвычайная прастасць уяўляе наўкусу перамогу перад астатнімі календарамі. Мяркую, што культурная місія Расеі ёсьць у тым, каб утрымаль юліянскі календар і цераз яго палегчыць вяртанье заходніх народаў да нікому не патрэбнага грыгарыянскага календара да неспасаванага юліянскага стылю”.

У 1918 г. савецкая Расея перайшла на грыгарыянскі стыль, але праваслаўная царква ўпартыла стаць на сваім. Вось беларусы і будуць адзначаць уваскресеньне Хрыста ў розны час. Як быццам Хрыстос уваскрэс двойчы.

Эдвард Людовіч

Гэты нумар “НН” выдадзены дзякуючы дапамозе спадару Ф.Бразоўскага з Аўстраліі.

“Наша Ніва”
аркуеца
толькі за
Вашы гроши.
Таму гэта
Ваша газэта,
незалежная
газэта. Каі
вы не
падпішацесь,
у газэты ня
будзе
грошай на
выход.
Дык
падпісвайцесь!

Тая ж газэта, толькі таньней

Нагадваем нашым сталым чытачам, што цяптер падпіскаю газэта абыходзіца таньней. Падпісная цана застаецца нязыменная (**1348** рублёў на месяц), а вось у шапіках “Белсаюздруку” наша газэта каштуе **400** рублёў ужо з гэтага нумару. І па меры інфляцыі гэтая сума будзе расьці далей.

Падпіску прымаюць ва ўсіх аддзяленнях пошты, а таксама на шапікі “Белсаюздруку”.

навіны гаспадарскія

ЭЛЕКТРЫЧКІ ПАДАРАЖЭЛІ на 50%. Цяптер за кожную маршрутную зону (умоўныя 10 км) давядзеца плаціць 120 рублёў.

У КАСАХ ня маюць права даваць рэшту старымі купюрамі. Касірскім абавязкамі адсартуюць парваную ці забруджаную гатоўку і здаваць яе ў банкі.

ДА 1 ЛІПЕНЯ пад міжнародныя карткі пераабсталююць банкаматы “БелКарт”, празь якія сплачваюць заробкі на прадпрыемствах. Цяптер банкаўскіх карткі маюць 215 тыс. беларусаў, чвэрць якіх карыстаюцца систэмай “БелКарт”.

ПАДАТКАЎ НА 110 МЛН. ДАЛЯРАЎ не дабраў за студзень-люты бюджет Беларусі. Цяптер запазычылася прадпрыемстваў перад бюджетам на 41,3% большая, чым на пачатку году.

УДВАЯ ЗІМЕНІШЛІСЯ запазычылася паслугі за камунальныя паслугі з пачатку году. У Міністэрстве жыльёва-камунальнай гаспадаркі перакананыя, што на гэта паўплываў выпадак у Берасці, дзе чалавек, які не плаціў, прымусова пераслілі ў іншую кватру без выгодаў.

0,5% АД СУМЫ СТРАХОЎКІ будзе каштаваць страхавым кампаніям кожны дзень затрымкі разылку з пачырэлым. Гэтае правіла пачне дзейнічаць з 12 красавіка.

ТРАЦІНУ БЕЛАРУСКІХ ДАРОГ трэба рамантаваць. Сёлета ж у найлепшым выпадку адрамантуюць 7 тыс. кіляметраў, ці 10%.

1,7 МЛН. ЭЎРА атрымае Гародзенскімі па праграме ТАСІС на абарону Нёмана. Гроши найперш будуть даваць калгасам і саўгасам, каб тыя не скідалі гной у раку, арабілі ачышчальныя збудавані.

ПАД 100 БІЯПРЫБАРЛЬНЯУ усталяюць сёлета ў цэнтры і ў буйных парках Менску. Карыстаньне біяпрыбарльнямі будзе платным.

МЭТРО У БОК УРУЧЧА распачнучы будаваць сёлета, а скончыць праз 3—4 гады. У Менгарыўканкімі, што сабекошт транспартных паслуг новай станцыі будзе меншым за сабекошт трывальнія наземнага грамадзкага транспарту, які ў выніку можна будзе скараціць.

ТОЛЬКІ 40 ТРАЛЕЙБУСАЎ набудуть ціганам гэтага году менскія ўлады. Гэта 10% ад таго, што трэба сьпісваць на металолом.

126 ТРАКТАРОЎ падаруе Менск “чарнобыльскі” раёнам — па 6 машынай кожнаму. Гроши на тэхніку возмуць з бюджету сталіцы **450 ТЫС. ДАЛЯРАЎ** для калгасаў зарабілі малгледы на рэгіональным суботніку, што зладзіў на мінульым тыдні аблыванкам. Да таго ж усіх іх змушылі пералічыць на пасялённую па 1% ад сваіх заробаку.

1500 ДАЛЯРАЎ можна вывозіць цяптер бяз мытнай дэклярацыі з Рэспублікі. Столікі сама дазваляюць вывозіць з Беларусі ў Ресею і нашыя мытнікі.

ЗА ІМПАРТОВЫЯ ПІЎНЫЯ ПЛЯШКІ зноў бяруць заклад. На пачатку году, каб абараніць айчынных вытворцаў шкла, урад ужо прымаў такое рашэнне, але потым, пад ціскам буйных рабочых бровараў, яго скасавалі.

Цяптер заклад зноў бяруць, прычым імпарцёрам піва назад будуть вяртаць не 100%, а толькі 70% закладнога кошту пляшак. Расейская піўная кампанія непакояцца, што іх піва ў Беларусі падаражэ і страпіць канкурэнтаздольнасць.

Сяржук Іваноўскі

ад рэдакцыі з нагоды Дня Волі Дзесяціна

Напярэдадні Дня Волі вастаўшы адчуваючы грамадзкія клопаты. Згадваючы леташні і пазалеташні Дні незалежнасці, і міжволі парадуноўваеш, у чым Беларусь і беларушчына за гэты час умацаваліся, а ў чым саслабі. Працягвалася разбудова дзяржавы — Рэспублікі Беларусі. Адначасова мы працягвалі будаваць незалежнае беларускае грамадства — больш справядлівае, нацыянальнае і культурнае, чым існая дзяржава.

Калі што і страпілася за апошні год канчаткова, дык гэта надзея “на дзядзьку” — “на дзяржаву” або “на заграніцу”, якія “нам дадамогуць” або “ад якіх усё залежыць”. Калі мы зъменім этыку сваёй працы, культуру побыту, станемся цывілізацыйна, побытава вышэйшымі за сваіх суседзяў, тады нашая дзяржава, культура, гаспадарка выявіцца больш прыцягальнымі для сьевetu, будучы перамагаць у канкурэнцыі з суседнімі.

Яшчэ адно мы зразумелі пэўна: для разбудовы незалежнасці

лежнага беларускага грамадзтва патрэбныя гроши — вялікія, стабільныя. Бяз грошай ня выдасі книгі, ня знойдзеш памяшканыя для трэніроўкі, ня зробіш кампаніі свайму кандыдату на выбарах.

Такія гроши ёсьць.

Калі кожны з нас у адпаведнасці з старадаўнім законам дзесяціну ад усіх сваіх заробаку і зыскаў будзе аддаваць на супольную духоўную справу, справа не загіне. Адзін аддасцьць на сваю партню, другі — на царкву, трэці аддасцьць пісменніку, каб той мог год спакойна пісаць сваю новую книгу, чацверты — на пераклад дзіцячых відэафільмаў, а пяты — на сваю газэту. Дзевяць частак — сабе ў даход, а дзесятую аддай на тое, што прыбытку сама даваць ня можа. Затое пасылья гэтага партыя будзе рабіць сваю палітыку, зыходзячы з інтэрэсаў тых, хто на яе ахвяруе, царква перастане служыць кесару, пісменнік будзе пісаць у разылку на айчыннага, а не замежнага чытача, а газэта будзе кіравацца меркаваннямі не абст-

рактнае “аўдыторыі”, а канкэртных ахвярадаўцай.

Як выявілі леташнія сацыялягічныя дасьледаваньні, адна “НН” мае 30 тысяч заўсёдных і 130 тысяч нерэгулярных чытачоў. Адных іх дастатковы, каб стварыць умовы для тварэння не аднаму Рэмбранту, Шэкспіру і Трыери.

Так ствараліся ўсе “меншыя” зўярапейскія нацыі ад галяндзкае да літоўскае. Багацелі людзі — багацелі грамады, каб лепш бараніць сваіх людзей. А інакш нічога ня будзе. Што толькі гэткі чынам можна выжыць, даказалі і эміграцыйныя асяродкі розных народаў — тыя, якія здолелі захавацца, не загубіцца ў чужым атачэнні. Аддаючы — набываем. Паадзіночна мы нішто, у грамадзе — сіла. Но нават індывідуаліст можа захавацца толькі ў грамадзе.

Наступнага 25 Сакавіка за съяточным сталом, узьнімаючы чарку за беларускую птушку бусла, згадайма, калі ласка, што кожны з нас зрабіў за мінулы год для свае грамады.

навіны за тыдзень

Гіпермаркеты замест рынкаў

Съедам за шапікамі менскія ўлады ўзліся ліквідаваць рошавыя рынкі на стадыёнах. Так, на “Трактары” замест рынку паўстане лядовы палац, дый на “Дынама” скончылася рэканструкцыя, і патраба здаваць тэрыторыю ў арэнду, каб атрымліваць гроши, адпала. На “Ждановічах” таксама неспакойна: дробных гандляроў перакідаюць зь месца на месца з прыбылью чарговай рэканструкцыі. Тым часам колыкасць гіпермаркетаў, якія абяцае пабудаваць мэрыя, вырасла з дзесяці да пяцінаццаці. Першы з іх, магчыма, пачнуць узводзіць ужо сёлета на скрыжаваныі праспекту Дзяржынскага і кальцавой аўтада-

рогі за кошт замежнага прадпрыемства “Альтэрсалюшэн”.

Без кампрамісаў

Дзяржаўная камісія вызначыла чатыры варыянты, зь якіх будзе абраць гімі Рэспублікі Беларусь. Пра гэта ў часе прэсавай канфэрэнцыі, прысьвечанай Дню тэатру, між іншымі паведаміў намеснік міністра культуры Уладзімер Рылатак. У наступны тур прайшлі “Радзіма мая дарагая” Алексі Бачыны на музыку Ўладзімера Алоунікава, “Красуй, Беларусь” Леаніда Пранчака на музыку Васіля Райнікіча і два тэксты на музыку старога гіму БССР аўтарства Несцьера Сакалоўскага. Сяргей Будкін

лісты ў рэдакцыю Суродзічы беларусы!

Ад імя Каардынаванага камітэту беларусаў Канады — беларускай грамадзкасці ў Канадзе — вітаю Вас з 84-мі ўгодкамі Акту 25 сакавіка 1918 году, якім у Менску была абвешчана дзяржаўная незалежнасць Беларусі ў яе этнографічных межах. І хоць незалежнасць Беларуское Народнае Рэспублікі была звычайна большавіцкай расейскай імпэрыяй, значынне Акту 25 сакавіка нельга пераацэніць. 1 Акт 25 сакавіка 1918 г. запачаткаваў у беларускім адраджэнскім руху новы незалежнікі пэрыяд, ад часу яго беларускі народ змагаецца за дзяржаўную незалежнасць Беларусі, бо разумее, што безъ яе нас як беларускую націю акупант зынішчыць. Гэтаму вучыць нас і гісторыя, і ціперацьна. 2) Каб не было Акту 25 сакавіка, не было б, хай сабе й фіксынае, БССР, а была бы толькі “Паўночна-захадня” вобласць РСФСР. 3) Не было бы прадстаўніцтва БССР у Задзіночных Націях. 4) Не было бы і Рэспублікі Беларусі, бо з “Паўночна-захадня” вобласць Рэспублікі Беларусі, бо з “Паўночна-захадня” вобласць Рэспублікі Беларусі. Тому мы так высока цінім Акт 25 сакавіка, і з году беларусы па ўсім свеце ўрачыста сяўткуюць угодкі яго. Акт 25 сакавіка вучыць нас, залікае, дадае нам сілы ў змаганні, дзе нам веру, што нація — абсолютна кожнага з нас — штодзённыя выслікі й праца на карысць беларускай вызвольнай справы раней ці пазней дадуць плён і мы будзем гаспадарамі на сваёй собскай зямлі, здабудзем дзяржаўную незалежнасць Беларусі. “Не загніе край забраны, покуль будуць людзі”.

З вітаннямі шлем вам нашыя найлепшыя пажаданні — Жыве Беларусь!

Др. Раіса Жук-Грышкевіч, бытая старшыня Згуртавання беларусаў Канады, Таронта

Водгукі

Адзінаццаць далаляраў

Тут надоечы Лявон Г. з Менску давёў пра “Нашу Ніву”, што ня верыць больш Міколу Статкевічу. Вы мне лепш адказалі б, ці можна верыць тым рулікам Беларускіх, якія на сваім чарговым зъездзе ахвяравалі на патрабы беларускага слова аж адзінаццаць далаляраў (калі даваць веры “Нашаму слову”)? Зразумела, што тут паўлівалі ў забарона на прафесію, і штрафы адміністрацыйныя несуўсветнай величыні. Але ж — адзінаццаць далаляраў!!! Ці можна верыць тым націял-дэмакратам, што ня ўстане кожную раницу съяці над сваёй управай павесіць? У адзіні, дарэчы, месцы, дзе беларус можа пабачыць свой съяці без шкоды для здрадыўцаў. Ці можна даваць веры беларускаму выданню, што на першай старонцы распавядзе нам па беларускіх жабракоў, а на чацвертай — ужо пра нейкіх нішчых? Але ж і бяз веры зусім нельга. Тому верым. Пакуль што верым...

Вячка Васіленак, Менск

Канец летуцэннікаў

Канфлікт у Саюзе беларускіх пісменнікаў съведчыць, што “ціхаму жыццю пісменніцкай масы” надвіходзіць канец. Сплыў-мініу час “росквіту” беларускай савецкай літаратуры, калі празікі, паэты, драматуры былі больші патрабны ўладам, рэгуляры друкавалі свае “сляянкі”, быўлі маладыя і здравыя, пілі гарэлку, як ваду, і толькі пасымхаліся са зъедлівай крыткы аўтара “Сказу пра Лысую гару”. Але паглядзіце, як прагнучы яны дзяржаўнай апекі над сабой! Не аб службовыя мастакі клапоціцца яны, ня масавага чытана і на ўхвалыні водгукі крыткы съяці — ім патрабная ўага ўлады! Без яе нашыя пісменнікі, генэрэцыя *rosť*, ня могуць жыць і таму нэрвуюцца — вось у чым, на мой погляд, справа. Аднак нашая ўлада цынічная — нашто вы ёй, даражэнкія? Прагматычнаму расейскаму

Чыста і ўтульна на кіеўскім вакзале. Працујуць эскаляторы, мазаікі ў галоўнай залі звязаюць пазалотай. Ані "тарбэшнікай" з "краўчукамі", што апанавалі станцыі й базарыкі паўднёвае Беларусі, ані бруду. Рэстаўрацыя кіеўскага вакзала абагнала пабудову менскага.

На суседні путь адначасова з менскім цягніком прыбывае фірмовы з курортнага Трускаўца. Пасажыры апранутыя ня горш за беларусаў, сярод іх ёсьць нават замежнікі. На першы погляд Кіеў здаецца дагледжаным. Але гэта падманенне ўражанье. Фасад, якія так добра ўмелі маляваць у камуністычных краінах.

Няма краіны, больш падобнай да Беларусі сваёй палітычнай систэмай, чым Украіна. Дзе Лукашэнка не бярэ прыкладу з Кучмы, там Кучма пераймае Лукашэнку. Справы Захаранкі й Гангадзя, скандалы, звязаныя з незаконным продажам зброі ў арабскія краіны, "кансультацыйны" разфэрэндумы аб пашырэнні прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў. Побач з гэтым — пасльядоўнае ўмацаваныне сувэрэннага дзяржапарату, падкантрольных СМІ пад рыторыку аб "славянскім адзінстве" і "сувязях з Усходам, важнейшых за сувязі з Захадам, на якім нас ніхто не чакае".

Беларусь, праўда, застаетца за парогам Рады Эўропы, тады як Украіна ўсё яшчэ засядае там. Відаць, дзякуючы мараторию на съмяротненне пакаранненне. Зрэшты, у такім пакаранні мала патрабы, калі на сельніцтва Украіны і без яго скрацілася за апошнія 10 гадоў на 4 мільёны. Нячастыя запускі ўкраінскіх ракетаў, адна з якіх

Украінская абрэвіятура гэтага руху гучыць як "Зададу". Ягоны знак — жоўто-блакітны сланечнік. Побач з плякатамі нейкія майстры "чорнага пі-ару" шлёнпулі налепачку. На ёй нож ды відэлец і той жа надпіс — "Зададу".

Урадавы блёк складаецца з Партыя рэгіёнаў (з базай у Данібасе), "Працоўнай Украіны" (Днепрапіятроўск), народных дэмакратоў (Харкаў і поўдзен), аграрыяў (Галіччына й Валынь) ды Саюзу праўмыслоўцаў і прадпрымальнікаў, кіраўнік якога ціпер стаць на чале ўраду. А кіруе "Зададу" ўладзімер Літвін, надзеіны сябар Кучмы. Ен адзін застаетца пры прэзыдэнтскоў у рэзыдэнцыю на Банкавай у 1994 г.

Плякатамі ўрадавага блёку аблеплена ўсё, што ў дзяржаўнай мэйсці, ад міністэрстваў да інтэрнатаў. А вось ўсё камунальнае і тое, што знаходзіцца пад пратэкцыяй мэры, — ад ЖЭСу да апошніяе мар-

"Нельга назваць гэтыя выбары бруднымі, бо гэта значыць абразіць і незаслужана ачарніц цалкам літаратурнае слова "бруд".

Кіеўская газета "Столічныя новості", 19—25 лютага.

трапіла ў жылы дом у Браварах, другая — у расейскі самалёт, толькі дараўляюць недароблене гарэлкай.

Сама манера харчаванняня сучаснага ўкраінца не спрыяе доўгажыжарству. Меню ў стaloўцах студгвардак, у якім спынілася сціплая беларуская дэлегацыя, што прыехала на прэзентацыю "Украінскага нумару" часопісу "Arche", складалася з аднае першае стравы, дзівюх салатаў, тузины розных тартоў, дзясяткі гатункаў марозіва, аднаго соку — татамага — і дзясяткаў сартой піва з усёй краіны. "Падары сабе хвілю асалоды", — як кажа ўкраінская рэклама чакаліды. Толькі хвіля асалоды й патрэбная чалавеку, у якога дома няма гарачай вады.

Душ па чацвяртагах

"Гэта яшчэ што! У Кіеве людзі раскашуюць. А ў нас у Вікторіадзе часта адключаеца электрычнасць, а таму ў кожным пакой да водзіцца трывалы лімпуп дзённага съятла з акумулятарам", — расказвае асыпрант Аграрнага ўніверситету Любамір, за якім я займаю чаргу ў душ "гуртожытку". Душ (дзве кабінкі на дзвеяць паверху інтэрната) працуе ў аўторкі, чацвяртагі, суботы (іншыя дні няма гарачай вады). Нам шануе прыйсці на сустэрчу з кіеўскім чытачамі чыстым: сέньня чацвёрт.

Любамір збіраеца зрабіць усё мягчымае, каб зачапіцца за Кіеў і не вяртацца ў Закарпацце. Там меншыя заробкі, меншія працы, а памежны гандаль і працоўнай эміграцыя ў Вугоршчыну — слабы патрунак. Аднак, каб засядацца ў Кіеве, яму пасльяды сканчэння асыпрантуры давядзенца або набыць кватэру (мінімум 6—7 тыс. далараў за найгоршую аднапакоўку), або здымыць (мінімум 30 далараў у месяц).

Украінцы — сама ветлівасць. Чарнавіцы асыпрант праpusкае мяне без чаргі як госьця сталіцы. У душы пахне грыбком. На дзвярах — каляровыя глянцевыя плякіт урадавае кааліцыі "За адзінную Украіну" з партрэтам Тараса Шаўчэнкі і надпісам "Нас яднае культура".

шруткі — прагнаеца пад цяжарами транспарантаў, рэкламных канструкцый і расцягнікі іншага блёку з білікарнаднаснаю называюць. Блёк

"Адзінства" стварыў і ўзначальвае кіеўскі мэр і кіраўнік Фэдэрациі хакею Украіны Амельчанка.

Усяго на выбары выйшлі 33 партыі. Адрозненіе ўкраінцы ад Беларусі: усе значныя службовцы імкнущыя трапіць у парламэнт. Старшыня Найвышэйшага суду Украіны Бойка балятуеца ад "Адзінства", кіраўнік прафсаюзаў Траян — ад кааліцыі "Наша Украіна", прэм'ер Кінах — ад урадавага блёку. І кожны з іх на час кампаніі ўзяў прадтуджэнія законаў адпачынкі. У парламэнт па партыйных съпісах ці ў аднамандатных акругах балятуеца нават тэлевядучыя й вядомыя спартовуцы. Так, Сяргей Бубка, легендарны скакун з шастом, змайе ганарове месца ў першай дванаццаці "За адзінную Украіну". Побач з гэтым ураджэнцам Данецку знайшлося месца і для "першага касманаўта незалежнай Украіны". Астронаут Каданюк, які за палёт на амэрыканскім "Атлянтысе" атрымаў званіне генэрала, паходзіць з краінія Захаду краіны, з Чарнавіцкай вобласці, і мае зрабіць уражанье на зусім іншую групу выбарцаў, чым Бубка. У выбарчых

Пятро Сіманенка

Кантраляваная

съпісах — рэктары дзяржаўных універсітэтаў, акадэмікі і нават рэдактар часопісу "Дніпро" — аналігу нашага "Польля". Апошні ўзначальвае альянс з падазронай на звяз "Усеукраінскі левы саюз "Справядлівасць".

Парламэнцікі мандат ва Украіне важыць болей, чым у нас. Высокія дзяржаўныя пасады на розных уроўнях кучмаўскай "вэртыкалі" раздаюцца пераважна партыйным і беспартыйным дзеячам, якія паслыжоха прыйшли выбары. Неістотна, на якія грошы гэта рабілася. Усё адно, да якой партыі яны належыць. Сярод кіраўнікоў аблдзяржадміністрацый Украіны (старшыня аблвыканкамаў, па-нашаму) — прадстаўнікі дзеячыці партыі, ад "Працоўнай Украіны" да Дэмакратычнага саюзу. Галоўнае, што гэтыя людзі даказалі свае арганізацыйныя, фінансомабілізуючыя і папулісткія здольнасці. Тых, хто не апраўдаў даверу, нацяжка адставіць.

Алігархічнае систэма захоўвае рабівай і выжывае дзяячоў "абмежаваным дозам дэмакратыі", забясьпечаным выбарамі ў заканадаўчы орган. Улада насамрэч належыць не парламэнту, пандэмічна расколатому на партыйныя групукі, а выканайчай вэртыкалі. Задое, у адрозненінне ад Беларусі ці Туркмэністану, ніхто ў Эўропе ня лічыць Украіну недэмакратычнай дзяржавай. Хоць, па вялікім рахунку, дэмакраты ў ёй ніхолі, чым у "Лукашэнкаландзе", як украінскі палітолігія любіць называць нашу чырвонасцяжную і сінявокую Рэспубліку.

Перамога правых

Паводле украінскага заканадаўства, нельга друкаваць вынікі сцяялягічных аптыманіяў пазнайней, чым за два тыдні да выбараў. Апошні звесткі былі абрацаваны ў сярэдзіне сакавіка, якраз у час нашага прыезду. Прагноз сцяялягаў на выбары па партыйных съпісах быў наступны:

"Наша Украіна" (Юшчанка)	28,0%
Камуністычнае партыя	22,5%
"За адзінную Украіну"	12,3%
Сацыял-дэмакраты (аб'яднаныя)	9,3%
"Жанчыны — за будучыні" (пры ўдзеле Кучмы)	7,8%
Зялёныя (пры ўдзеле Кучмы)	7,7%
Блек Юліі Цімашэнкі	5,8%
Астатнія мени за	4%

Упершыню за час незалежнасці лідэрам перадвыборнае гонкі стала нацыянально-дэмакратычнае кааліцыя, што згуртавалася вакол былога кіраўніка Нацбанку і прэм'ера Віктора Юшчанкі. За Юшчанку, паводле звестак сцяялягіяў, збиралася галасаваць большасць пэнсіянераў, бо менавіта падчас ягонаў прэм'ерства ім упершыню за час незалежнасці выплацілі пэнсіі ў тэрмін. Сярэдняя пэнсія ва Украіне складае 20—25 даляраў.

Кантраляваная дэмакратыя

Перамога Юшчанкі на выбараў не азначае, што ён атрымае реаль-

"Яны ня здолеюць адбараць ад нас нашу рэлігію! Мы не дамо ім разбурыць нашу царкву!.. Камуністы — гэта адзінай партыя, што адстойвае нашу кананічную праваслаўную веру!"

З выбарчага роліку Кампартыі на Украінскім тэлебачанні.

Владзімер Літвін

ную ўладу ў краіне ці хоць бы яе долю. Фармаваныне кабінету міністраў ня будзе даручана яму. Украінскі плюралізм такі ж "кантраляваны", як і беларускі, толькі іншымі лінейкамі.

Ва Украіне рэальную апазыцыю дапускаюць у парламэнт. А ўлада пэўных груповак грунтуеца не на парламэнцкай большасці, а на маніпуляцыйнай грамадзкай думкай з дапамогай газетаў, радыё і тэлебачання. Апазыцыя фактычна мае сваіх СМІ. З агульнанацыянальных газетаў апазыцыйным застаюцца толькі "Сільскія вісты" (яе рэдактар уваходзіць у першую пішчёрку выбарчага сцыкту Сацпарты) і "Дзеркало тижні", "Зеркало недели", якое выдаецца на дзвеячы мовах. (Дарэчы, гэта папулярная ва Украіне практыка, якая заслугоўвае шырэйшага ўкаранення ў Беларусі. Кампартыяныя праграмы перадаюцца аўтаматызуючыя працэс. Такім чынам, чытач мае выбіраць газету на той мове, якую хоча, і вызвалены ад неабходнасці ламаць вочы на дзвеячымі гібрыдах.)

Канкуренцыя кланаў, кожны з якіх мае свае палітычныя партыі і СМІ, — вось сутнасць цяперашніх украінскай палітыкі. Яны змагаюцца за ўплыў на кіроўную группу дзяржаўнай бюраркі на чале з Кучмам. Бюрарката ж мае манапольную на сілу. Толькі ёй падпрацоўваюцца сілавыя структуры, рэпрэсіі апарат. Гэта сіла — самая канверсойная валюта і найвялікшая каштоўнасць у краіне зь нізкай прававой сувядомасцю. Хто валодае ёю, той валодае тут усім.

Акулы ўкраінскага бізнесу нагадваюць тлю на дрэве, а кіроўнікі бюрарктычнае гіраміды — мурашак, якія яе гадуюць і дояць. Першыя ня могуць без другіх, другія без першых, а дрэва, газ, грамадзтва, церпіць. Яму здаецца, што без мурашак тля яго зусім заела б. Зрэшты, апалигеты систэмы апраўдаў-

юць яе неабходнасць і непазыбжнасць "парадкам", якія яна нясе. Маўляю, лепш гэткі парадак, чым ніякага.

Ня выключана, што падобная систэма выбудуецца праз пару гадоў і ў Беларусі.

Змены рэжыму не прадугледжваюцца

Галоўнае асаблівасцю ўкраінскай (і беларускай) дэмакратыі зьяўляецца яе імітацыйны характар. Фармальная дэмакратычнае праграмы прысутнічаюць: абрацца палата прадстаўнікоў ці вярховай рады; але палітычнае систэма не прадугледжвае галоўнага — магчымасці вольнае і дэмакратычнае змены рэжыму. Апазыцыя быццамы ўсе ў сілу можа ня браць удзелу ў выбарах, бо інчай няма магчымасці ўплываць на сітуацыю. А ўлада заўжды можа беспакарана пайсці на такую колыхасцьца працэдурных і іншых парушэнняў, якія гарантуюць ёй фармальна цалкам дэмакратычную перамогу. Калі трэба, дык нават 75% галасоў. Адзін расейскі палітолі

ДЭМакратыя

ванская 119 кандыдатаў з адноўка-
вымі прозывішчамі, імёнамі, а часта
нават і імёнамі па бацьку.

Цэнтравыбаркам спрабаваў змага-
цца з гэтыкай зъявіў, прысвойваю-
чы нумары імёнам кандыдатаў у
буллетніках. Такім чынам, у адной з
сымфэропальскіх акругаў на выба-
ры выйшлі два Леаніды Іванавічы
Грачы: адзін з іх — кіраўнік
крымскага Кампартыі, а другі —
кандыдат ад Камуністычнай рабоча-
парціі Крыму. Як страшна,
што Грача-2 да 29 студзеня сябры
ведалі як Аляксандра Іванавіча
Папету, ураджэнца гораду Ўсу-

*“Каб ви, выбарцы,
запомнілі мяне, я пакажу
вам свае цыцкі і, магчыма,
попу”,*

— абвесыціла 28-гадовая Алеана Солад, маці дваіх дзяцей і
кандыдатка ў Вярхоўную Раду
ад Запарожжа, першым
агаліцца перад камэрой у
адведзены ёй для выступу на
мясцовым тэлебачаны час. Яна
выступае за легалізацію
прастытуцыі.

рыску, што ў Приморскім краі. У
сынекіні сп. Папета папрасіў памя-
ніць яму імя на Леанід Іванавіч
Грач, і яму гэта пасльпахова ўдало-
ся. Праўда, рэгістрацыю Грача-2
скасавала выбарчая камісія, ляль-
ная Грачу-1, а регистрацыя Грача-1
“прайдзела” па рагшэніі раённага
суду, які знайшоў, што камуніст
Грач-1 пры запаўненні падатковай
дэкларацыі на 200 (!) мэтраў занізіў
плошчу сваёй кватэры. Пазыней,
вышыншыя ўстановы адміністратара
так і ведалі, сутыкнуцца яны ў
буллетніках з двумя Грачамі, з
адным із ніводнымі.

Плынь жа няянінае дэзінфарма-
цыі ў СМІ не паддаецца вымірэнню.
Нядзёнін пачынтаем Зімоўскага
і Новікава гэлага можна не тлумачыць.

Маштабы выкарыстаныя бруд-
ных тэхналёгіяў выявілі тэмп інфля-
цыі маральных каштоўнасцяў ва
украінскім грамадзтве. Беднасць
не загана, але яна робіць чалавека
закладнікам свайго голаду.

“Голос у нас каштаваў 50 гры-
вень, партыя — 5000”, — тлумачыць
мене кіеўскі студэнт-палітоляг
Багдан Чэрвак, па сумішчальніцтве
“пі-ар-кансультант” уладальніка
дэзвюю мэблевых крамаў, што ба-
лятуюцца ў рэйсанет ад Кампартыі.
“Якіш вона невельчика”, — дадае
ён паслья паўзы. А я ня ўцімлю:
жартуе ён ці сур’ёна.

Аднак рэжым “кантраліванае
дэмакраты” мае і свае “слабасці”.
Ён ня можа ўсё ж не прадугледж-
ваць пэўных палітычных свободаў.
Тому, у адрозненіне ад Роберта
Мугабэ, Лукашэнку й Кучму не
прышло пакуль у галаву адкрыць-

Юлія Цімашенка

у тых гарадах, дзе апазыцыя, ня-
гледзячы ні на што, захоўвае папу-
лярнасць, роўна столькі выбарчых
участкаў, каб нават палова ахвот-
ных, адстадзішы два дні ў чарзе,
так і на здолела прагаласаваць у
вызначаны законам час.

Гэта ваша краіна

Ці зьяўлецца пэрыяд псеўдадэ-
макраты непазблежным пры пера-
ходзе ад таталітарызму да дэмак-
раты? Там, дзе нацыянальнае па-
чуцьцё і грамадзянская суполь-
насць моцныя, як у краінах Бал-
тык і ўсходніх Еўропы, дэмак-
раты выявілася ўстойлівай. Затое
ва Украіне ці Беларусі яна набыла
проста манструозныя формы. Гэта
даводзіцца трывальні. Аднак з гэтым
нельга прыміріцца.

Віктар Юшчанка бліскуча прадэ-
манстраваў, што можна проціпас-
тавіць заганнай систэме. Ён уникнуў
лабавога сутыкнення з кучмайскай
систэмай. Юшчанка аддае перавагу
ўдарам па флянгах і па асобых
аддзелах праціўніка. У пузыні сэн-
се ён пайтарае тактыку рэчніка Пуціна,
не гатавага да лабавога
сутыкнення з алігархічнай ельцин-
ской систэмай. Аднак тактыка
Юшчанкі разылічана на больш эў-
рапейскую краіну, чым Расея.

“Гэта ваша Украіна! Гэта ваша
Украіна!” — нястомна звяртаеца
ён да людзей на мітынгах, аўгажды-
каючы райцэнтар за райцэнтрам. Ягоная
кааліцыя выстаўляе сябе
хутчыз як альтэрнатыву, чым як
апазыцыю. Яна складаецца з 25
ліберальных, патрыятычных і
хрысціянска-дэмакратычных гру-
повак ды прафсаюзаў. У адрознені-
ніне ад былога рамантычнага
Руху, “Наша Украіна” грунтуетца
на чиста прагматычных і кампрамі-
сных прынцыпах, перш за ўсё — на
эканамічнай платформе. 75% праг-
рамы “Нашай Украіны” прысьвеча-
на эканоміцы. Тому ўе ўваходзяць
такія розныя дзеячы, як мэр Адэсы
Гурвіц і Тарас Чарнавіл, сын Вячас-
лава, нацыяналістка Слава Стэцько
і абодва былыя міністры замежных
справаў краіны.

Здолее Юшчанка сфермаваць
найбуйнейшую парлямэнцкую
фракцыю ці не, але альтэрнатыву
выбаршчыкам ён ужо прапанаваў.
Прынамсі, мой сваяк з Луцку ўжо
ня кака цяпер “плачам, а галасу-
ем”, як жаліўся паслья прэзы-
дэнцікіх выбараў 99-га, на якіх
прышлося выбіраць між Кучмам і
камуністам Сіманенкам.

Алігархі-сацыялісты

Што такое ўкраінская алігархіч-
ная групouка, можна пабачыць на
ўзоры аднае з іх, з ружовай называй
Сацыял-дэмакратычнай партыі
Украіны (аб’яднаная). Кар’ера яе
лідэра Медведчука мае, як і ў
многіх ягоных паплечнікаў, кагабіс-
цікія карані. Гэта ён, Медведчук, у
свой час адправіў у ГУЛАГ славу-
тага ўкраінскага паста Васіля Сту-
са, дзе той у 1986 г. і памёр.

У першай палове 1990-х Медвед-
чук разам з Рыгорам Суржісам, ула-
дальнікам кіеўскага “Дынама”,
Аляксандрам Зінчанкам, кіраўніком
банку “Балчуг”, і Міхалам
Бродзкім, кіраўніком банку
“Дэндзі”, здолеў зграмадзіць у сваіх
руках вялізнае багацьце. Львоўскі
палітоляг Каствусь Бандарэнка ад-
носіць да іх імпэрыі прымыслово-
фінансавую группу “Славуціч”, завод
фэрасплюваў у Запарожжы, “Дняпро-
спецстал”, сумскас НПА імя
Фрунзе, Украінскі крэдытны банк,
банк “Зэўс”, дзясятак аблэнзгра,
Украінскую аграрную біржу, Саюз
адвакатаў Украіны, газеты “Кіев-
скіе ведомости”, “Бізнес і полі-
тика” і яшчэ дзесяткі прадпрыем-
стваў, фондаў, афшораў. А брыль-
янт у кароне гэтай групouкі —

самы папулярны ва Украіне канал
“Інтер” — украінскі варыянт BT-2
на хвалі ОРТ.

Вяршины палітычнай кар’еры
Медведчука стала відэ-спікерства
ў парлямэнце. Яно скончылася гуч-
най адстайкай, прынятай супольным
рашэннем камуністу, рухаўца і
кучмісту, якія ўрэшце адмовілі
амбітнаму магнату ў даверы. Па-
дзеніні і ўзўліты СДПУ(а) тыпо-
вала для алігархічнай партыі. Упльў-
такіх залежыць не ад сацыяльнай
базы ці папулярнасці ідэалёгіі, а
ад сымпатый выкананічай улады і,
адпаведна, таўшчыні перадвыбар-
чага кашалька.

З тae пары як блаславеные Куч-
мы пала на блеё “За адзіную
Украіну”, Медведчук стаў шукаць
паратунку, каб не праваліцца на
выборах. І знайшоў яго ў выглядзе
расейскай падтрымкі. Ён запатраба-
ваў прызнаць за расейскай мовай
статус афіцыйнай. Такія рэчы
лічыцца кепскім тонам сярод украі-
нскае палітычнай эліты. А расейскі
пасол Чарнамырдзін і кіраўнік адми-
ністрацыі Пуціна ўжо двойны пуб-
лічна назвалі сацыял-дэмакрату ў
ліку партыяў, што спрыяюць
разывіццю ўкраінска-расейскіх су-
вязяў.

Расея гатавая прытуліць у цяж-
кую гадзіну на толькі ўкраінскіх
алігарху, але і самога Кучму, як і
Лукашэнку, і, здаецца, любога дык-
татора ў межах СНД, абы ён за-
хоўваў вернасць Маскве.

Прэзыдэнт Кучма гэта “зразу-
мей”. Так можна інтэрпрэтаваць
ягону ракіцу на рэзоляюцію Па-
латы прадстаўнікоў ЗША, якай зак-
лікала ўкраінскі ўрад забясьпечыць
дэмакратычныя, адкрытыя і спра-
вядлівія выбары 31 сакавіка. “Мы
хто, нацыя ці футбольнае поле для
стратэгічных партнэраў?” — абу-
раўся Кучма перад тэлекамэрамі.
Патрыятычны запал Кучмавай зая-

“Мне ўчора сказалі, што ВУП Украіны вырас за апошнія 11 месяцяў на 11%”, — сказаў Уладзімер Пуцін Кучму на
украінска-расейскім эканамічным форуме ў Харкаве.

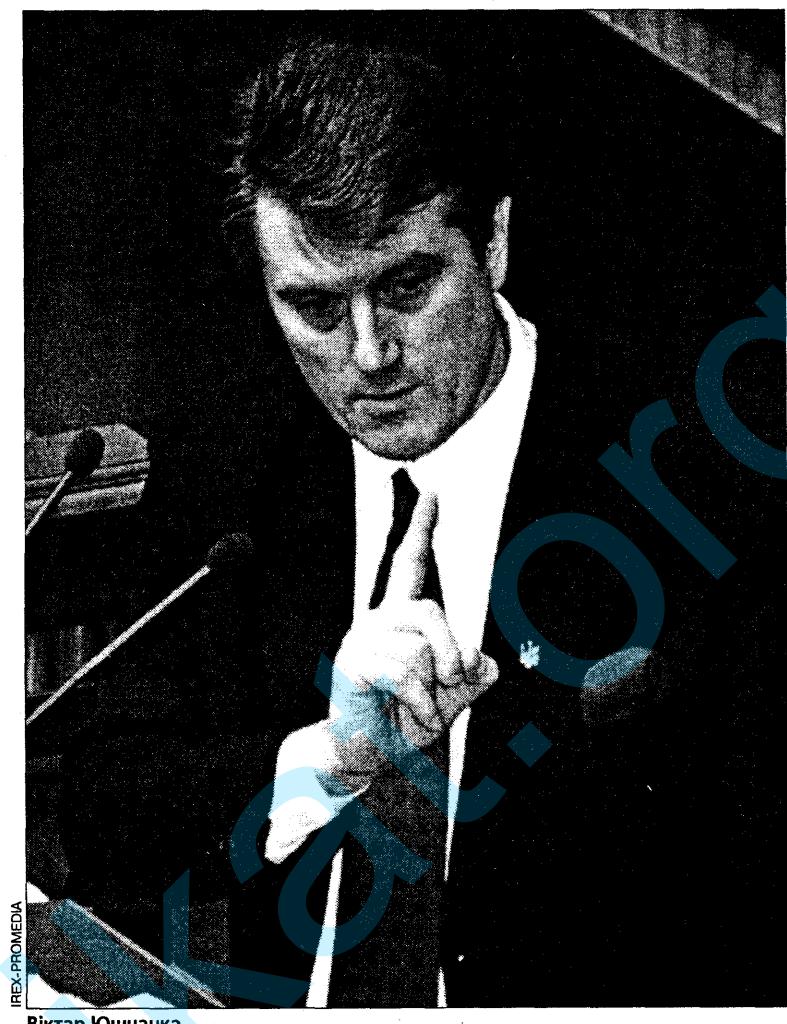
“А я пра гэта даведаўся толькі сёняння”, — адрэагаваў
Кучма.

Вы падмочваўся толькі тым нюан-
сам, што днём раней адказаў на
“амэрыканскі дыктат” украінцам
публічна параіў Віктар Чарна-
мымрдзін: “Чаму б Украіне не
зрабіць заяву, што ў ЗША абрали
аднаго прэзыдэнта, а кіруе іншы?” І
Кучма паслухаўся парады, адно
што зымкытъон.

Як быў мудаком, так і...

Амэрыканскі дасыльчык Кейт
Дардэн назваў палітычную систэму
Украіны і шэрагу іншых краін СНД
“шантажысцкай дзяржавай”.
У гэтых краінах нагляд за выка-
наньнем законаў суворы, але пры
гэтым кіраўніцтва паблажліва став-
іцца да асобых праўяў карупцыі.
Ці парушылі закону іллюзія беспака-
насці. Між тым кантрольныя
органы нястомна адсочаюць съту-
ацью і назапашваюць інфармацыю.
І як толькі нехта, кшталту бізнес-
мена Клімава, перастае праяўляць
палітычную пакору, назапашшаны
кампрамат выкарыстоўваецца для
шантажу.

Дардэн прыводзіць красамоўны
фрагмент запісаў, зробленых ма-
йерам Мельнічэнкам, які служыў ў
ахове Кучмы. У ім індывід, падоб-
ны да кіраўніка Украіны, пада-
вае службы і адначасова лідэр
Партыі рэгіёнаў, размаўляе з індыві-
дам, падобным да ўкраінскага прэ-
зыдэнта. Гэты фрагмент варта пакі-

Віктар Юшчанка

нучу ў аргінале:

A.: Тэпер, значыт, по “Нефтегазу”. Я пригласіл Бакая, как мы с
вами договорыліся, так, показаў
ему вот эти вот схемы, — это
моі люди делали, которым я даве-
рюю. Переговоры с Аляксандром Михаіловічам, выяснил, сколько ж
там реальна поступило, и сказаў
ему дословна следуючее. Значыт,
Ігорек, ну ты минімум, ну так
от миллионоў сто положил в
карман. Минімум. Я понімаю,
конечно, что, значит, я тебя, раз-
умеется, подставлять не буду
тут. Я тебе даю две недели, ну
месец — (...). Я ему показаў все
эти схемы — уничтожы, так скা-
жет, але я тут не буду с тобой

затыкаць, все эти бумагі, которые
сведчылі пра то, што мы с тобой
когда-то зробілі.

K.: Абсолютна. Я ему сказаў.
Слушай, дорогой, никто твою

жизнь нікто нікогодзі не будзе
прыхаваць. Потом мне кто-то
сказаў, почему отозваны. Потом мне кто-то
сказаў, почему отозваны.

K.: Да, дорогой, я с тобой согла-
сен, (...) я с тобой согласен.

A.: Я говорю, можы ж было по
уму делать все это, — нет, он де-
лаў так, что любой тупой реви-
зор увідіць ліповую схему расче-
тоў, тупой даже.

K.: Та слушай, (не только ж он)

всюду, всюду безнаказанносты! (...)

A.: (...) Ну, то-то и оно. Зна-
чит, вот так мы договорыліся с

этим Бакаем. Надо его в больницу

положыць.

Карупція ды выбарчнае прымя-
ненне закону выклікаюць тое,

што Дардэн, што прынцыпы фар-

мальнай дэмакратыі могуць выявіцца

толькі фасадам, за якім хаваюцца

мацнейшыя і больш іерархічныя не-

З УСЁЙ КРАІНЫ

Падарункі ад Завальнюка

Старшыня калгасу "Савецкая Беларусь" Вацлаў Мацкевіч прывёз зь Менскім 140 падарункаў для дзетак сваіх аднавіскоўцаў. Лялькі, спышкі, электронныя гулкі, а таксама мыла й зубную паству перадаў для смургонскіх малых ад іх амэрыканскіх аднагодкоў ксёндз Уладзіслаў Завальнюк. Дарослы айцец Уладзіслаў даслаў насеньне морквы, капусты, буракоў, памідораў. Вядома, бясплатна.

Кветкі Тадэвушу

Зазвычай маладыя, што бяруць шлюб, ускладаюць кветкі да Пепраправы — помніка, пастаўленага пасля другой сусветнай. Але смургонскі хлопец Юраś Рурак і ягоная нарачона Натальля, наступерак традыцыі, паехалі да "каменя Касцюшкі", што ў мястечку Залесьце — колішнім маёнтку Агінскіх, бо там пазнаёміліся.

Браканьецы адкрыты сэзон

Тры менчукі прыехалі на Рачунскае вадасховішча "рыбкі плаваць", прыхапіўши паліўнічыя стрэльбы. Забіл 2 качак і 3 белых лебедзей. Шкоду ў лясінцстве ацэніваюць у 1130 тыс. руб. Затрыманы пакуль толькі адзін браканьец, 1977 г.н. Узбуджаная крымінальная справа.

Танцы дараражэюць

На Смургоншчыне падаражэлі дыскатакі. Цяпер, каб патанчыць у сельскім клубе, трэба заплаціць 500 рублёў, у цэнтральных ДК (іх у раёне 10) танцы каштуюць 800 рублёў, а ў Смургонскім гарадзкім доме культуры — 1000 рублёў (раней было 600). Цены ўзыняліся, бо патрэбныя гроши на рамонт танцпляцовак.

Саўчанка незадаволены

У Смургоні прыйджаў старшыня Гарадзенскага аблвыканкаму Ўладзімер Саўчанка. Больш за ўсё яго цікавіла падрыхтоўка да пасляўной. Угнявіла начальніка тое, што 50% гаспадарак рабену на маюць фосфарныя утварэнні, а на жывёлагадоўчых комплексах саме нізкае сярэднісугутачнае прыбаўленне ў вазе і найбліжы расход корму. Самым слабым гаспадаркам Саўчанка павінніцаў дапамагы: калгасу імя Неўскага выдзеліць трактар, а калгасу імя Дзяржынскага — камбайн.

Сыцягі незалежнасці

Ужо другі год запар незадаволія патрыёты своеасабліва адзначаюць Даень Волі ў Смургонах. Раніцай 25 сакавіка яны раскідалі пад дрэвамі, што ў цэнтры гораду, бел-чырвонабелыя сцяжкі. На жаль, амаль ніхто не звярнуў увагі на сцяжкі, што заблытаўся ў галінках.

Таціна Скарынкіна, Смургоні

Таямнічы вірус

У Магілёве выяўлены вірус невядомага паходжання. Пацярпелі больш за 250 чалавек, большасць з якіх — дзеці. У Міністэрстве аховы здароўя кажуць, што прычына інфекцыі канчатковая яшчэ не вызначана. Хутчэй за ўсё, кропніцай захворвання сталася садавіна ці гародніна, у якой знаходзіцца вірус невядомага паходжання.

Ці быў ты там, калі ўкрыжавалі Господа?

Працяг са старонкі 1.
Дай што можна было чакаць ад памерлата? Гэта быў акт бескарыслівай і безумоўнай любові. Гэта быў таксама акт маральнаї мужнасці, якая ў атмасфэры агульнага страху і варожасці ставіць тое, што ўважае сваім авалязкам, вышай за асабістую бяспеку.

Сталася нечаканае: жанчыны пайшлі зрабіць апошнюю паслугу памерламу і замест съмерці знайшли Жыцьцё. Яны сталіся першымі з тых, хто абвясціў съвету пра паўстанне з мёртвых Хрыста і пачатак новага жыцьця ў Богу ўсяго роду людзкага.

Такіх успышак віруснай інфекцыі на тэрыторыі Беларусі раней не было.

**Пакроўскі
Бараныя пройдуць**

Баранавіцкі райвыканкам, ствараючы герб рабену, звязнічуе ў беларускую Геральдычную службу. Там пранавалі шчыт з 4 галавамі барану. У райвыканкаме, аднак, палічылі барану непрымальнім і загадалі мясцовай архітэктурнай службе тэрмінова распрацаўваць герб, які б меў больш шляхетны выгляд.

**Руслан Равіка, Баранавічы
Даляры ў прэзэрватыве**

На берасцейскай мытні ў цягніку "Масква-Брэлі" затрымалі рабенца, які спрабаваў правезці праз мяжу звыш 31 тыс. даляраў, скаваўшы іх пад штанамі ў прэзэрватыве. Супраць яго ўзбуджаная крымінальная справа.

Насеніне ружаў

З надыхом вясны вулічныя гандляры начали прадаваць танныя пакуначки з розным насеннем. Сярод іх часам сустракаюцца й падробкі. Так, адна гаспадыня-берасцейка набыла насеніне ружаў, хоць ружы заўжды садзяць флянсамі.

Цёмныя за 60, съветльныя за 40

У ружанскіх пунктах прыёму шкілтары неўядома чаму за цёмныя піўныя бутэлькі даюць па 60 рублёў, а за съветльныя — па 40.

Хочуць праваслаўную гімназію

У Берасці з блаславеніем ўладыкі Сафонія, галавы Берасцейска-Кобрынскай япархіі, начаўся збор подпісаў за будаўніцтва ў горадзе праваслаўнай гімназіі. Хто падпісваецца, а хто й не.

I.Хведаровіч, Берасцьце

Бывай, зборя!

Ідзе расфармаваннне 1146-га гвардзейскага зэнітнай-ракетнага палка, які з 1956 г. стаяў у Воршы ахоўваў буйныя вайсковыя аэрадромы у Балбасаве. Пасля высаду авіяпалка стратэгічных бамбальнянікі з 70-мі прайшоў на вельмі малой адлегласці ад Зямлі — 461 тыс. км (для параўнання: радыёносіцівавай арбіты складае 384 тыс. км). Астэройд рухаўся з боку Сонца і быў выяўлены, толькі калі начаўся адальянца ад Зямлі. У выпадку сутыкнення з нашай плянітай ён выклікаў бы разбурэнні, эквівалентныя выбуху ядравай бомбы магутнасцю 4 мегатонны — г.зн. большыя, чым Тунгускі мэтэрый.

Маленькая краіна віна

Насуперак распаўсюджанаму ўяўленню, Малдова — краіна на столькі горная, колькі ўзгорыстая з велізарнай колькасцю малых рчак. Вядомыя горы Кодры займаюць невялікую, але цэнтральную частку краіны, таму беларускому воку, звыклому да адкрылага або лясістага краявіду, Малдова падаеца бадай высакагорнай. І ад таго — больш маляўнічай і рамантнай.

Помнік "малдаўскаму Вітаўту"

Рамантніка — гэта ня толькі пастаўлальная вёскі, зарослыя вінаграднікамі пагоркі й вялізныя

З УСІХ СТАРОН
Наркаман з зэніткай

У Раке ў Пецярбургу супрацоўнікі транспартнай міліцыі канфіскавалі ў 26-гадовага наркамана, затрыманага ў пад'ездзе свайго дому, зэнітную ўстаноўку "Іголка", прыдатную для стральбы Наркаман кажа, што знайшоў яе на ваенным палігоне калі станцыі Аляксандраўская, доўга хаваў на лецішчы, а потым прывёз у горад — паказаць сябрам.

Небяспека праляцела міма

Касцімічны аб'ект дыяметрам больш за 70 м прайшоў на вельмі малой адлегласці ад Зямлі — 461 тыс. км (для параўнання: радыёносіцівавай арбіты складае 384 тыс. км). Астэройд рухаўся з боку Сонца і быў выяўлены, толькі калі начаўся адальянца ад Зямлі. У выпадку сутыкнення з нашай плянітай ён выклікаў бы разбурэнні, эквівалентныя выбуху ядравай бомбы магутнасцю 4 мегатонны — г.зн. большыя, чым Тунгускі мэтэрый.

Больш за 10 тысячай забітых і параненых

З пачатку контратэрарыстычнай аперацыі на Паўночным Каўказе ў жніўні 1999 г. федэральныя сілы страйцілі забітых 3220 вайскову-цаў, параненімі — 8972. Гэтыя лічбы тычыцца толькі асабовага складу Мінабароны і ўнутраных войскаў Раке.

Паводле Інтэрніту

Асуджаныя міліцыянты

26 сакавіка суддзя Зялёны каstryчніцкага раёну Менску Маргарыта Рыштouskaya пакарала пазбаўленнем волі пяцёх міліцыянтаў з РУУС Першамайскай гарадзкай рэйону. Супрацоўнікі криміналнага вышуку Уладзімер Крамаеу, Сяргей Бурдзік, Алег Данчанка, Аляксандар Ерафеев і былы ўчастковы Мікалай Ліпскі прызнаныя вінаватымі ва ўжыванні фізічнага ўздзеяньня да падазроных і атрымалі, адпаведна, 6, 4, 5, 3 (з адтэрмінай), 3 (гэтаксама) і 4, 5 году пазбаўлення волі. Суд кваліфікаваў іхныя дзеянні як прывізшынне ўлады із службовых паўнамоцтваў і прымяніў да іх 4 арт.167 КК 1960 г. Апрача таго, Крамаеу прызнаныя вінаватымі злуківальнікі ўлады і службовых становішчах (арт.424 ч.1 КК 1999 г.), а Мікалай Ліпскі — у злачынствах, прадугледжаных арт.205, ч.1 (крадзеj) і арт.210, ч.2 КК Беларусі 1999 г. Па арт.295, ч.2 КК 1999 г. Ліпскі апраўданы ў суязе з недаказанасцю віны. 5 год асуджаныя на змогучы працаўцаў у праваахоўных органах.

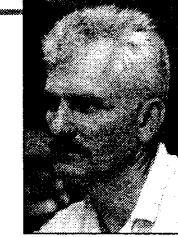
Б.Т.

**Купляйце "НН"
ушапіках "Белпошты"
у Менску:**

Шапік № 4	вул. Прывітцкага, 17
Шапік № 5	пр. Скарыны, 50
Шапік № 6	пр. Парызанскі, 8
Шапік № 8	пр. Скарыны, 10
Шапік № 11	пр. Скарыны, 55
Шапік № 12	стадыён "Дынаам"
Шапік № 13	пр. Скарыны, 44
Шапік № 14	пр. Скарыны, сален "Фантазія"
Шапік № 15	пр. Пушкіна, 36
Шапік № 16	пр. Газеты "Ізвестія", 102
Шапік № 17	пр. Скарыны, 117
Шапік № 18	пр. Парызанскі, 49
Шапік № 19	вул. Ташкенцкая, 16
Шапік № 20	вул. Рафіева, 94
Шапік № 22	вул. Ясеніна, 12
Шапік № 29	пр. Парызанскі, 107
Шапік № 35	бульвар Шаўчэнкі, 76 прып. "Кінатэатар "Кіеў"
Шапік № 36	вул. Варвашы, 76
Шапік № 40	пр. Парызанскі, 6
Шапік № 41	пр. Ракасоўскага, 145
Шапік № 44	скрыжаванне вуліц Варвашы і Куйбышава
Шапік № 45	вул. Багдановіча, 153
Шапік № 46	вул. Арлоўскай, 9
Шапік	у фас галоўпаштамту пр. Скарыны, 10
Шапік	на аддзяленні сувязі № 21 пр. Парызанскі, 107

**Ушапіках "Белпошты"
тамніней — 340 рубліў!**

Працяг на старонцы 13.

калёнка Алеся Бяляцкага
**Свята
няспраўдженых
надзеяў**

23-га на ОРТ паказвалі "Адважнае сэрца" — прыгожую гісторыю пра спробу шатляндца адстаяць сваю незалежнасць. Я нікі не могу даглядзець гэтым фільм да канца. Іхная гісторыя шмат у чым перагукаецца з нашай. І калі спраўда даходзіць да здрады адных шатляндцаў дзягім дзяла ўласных прывілеяў і выгодаў, я выключаю тэлевізор. Што там "Адважнае сэрца" ... Схадзі на Даень Волі — і ўбачыш, і адны беларусы лупіць другіх. Вось ужо каторы год ён не праходзіць без сутычак з міліцыяй і затрыманняў. І гэта не здарма.

Пазалетась на вуліцы Менску былі выведзеныя амонаўцы, сабакі і БТРы. Затрымлівалі ўсіх без разбору — і журналісту, і дыпламатаў, і замежных дэпутатаў.

ДЗЕНЬ ВОЛІ

Вайна з інтэлігэнцый

Святкаваньне Дня Волі з году ў год сканчаеца "халуном". Але такой рэакцыі, як сёлета, не чакаў ніхто. Падкрэслена мірная акцыя — і нематывавана брутальны разгон, "мялі" ўсіх без разбору.

Свята, на якое сабралася амаль выключна інтэлігэнцыя, скончылі дэмансстрацыйныя сілы. Чаму такі брутальныя дзеяньні адбыліся менавіта на Дзень Волі? Варыянтая адказу можа быць

Співаюць Лявон Вольскі і Піт Паўлаў
Чараўніцкія танцы Міколы Котава пад гармонікі Аляксандра Драніча з Капыля

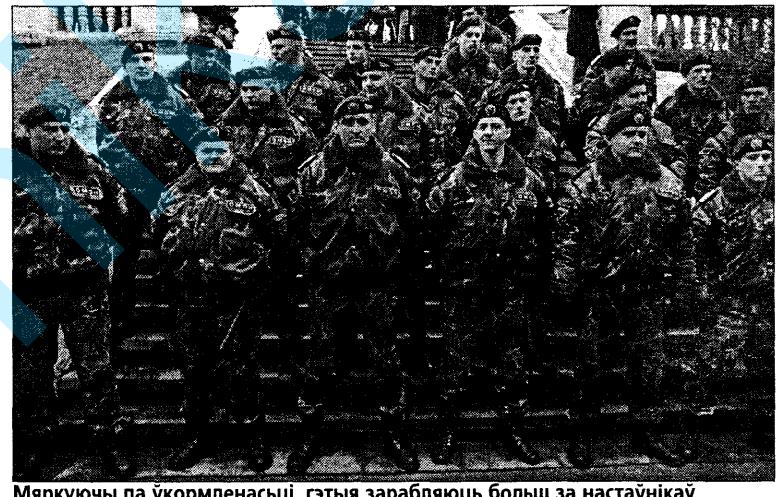
некалькі.
Самы просты, які знаходзіцца на паверхні, — змаганье з сымбалем. Дзень Волі ня проста свята, а — Знак. Знак, па якім беспамылкова пазнаецца Беларушчына. Знак, якога не любілі бэзсэзраўскія ўлады: БССР жа і стваралася ў процівагу БНР. Для цяперашняга рэжыму, для якога савецкая мінушчына — крыніца легітымізацыі і пачатак пачаткаў, Дзень Волі — свята, якога быць не павінна. Бо нельга дапусціць, каб нешта там было раней за БССР. Пад усе астатнія цяперашнія дзяржаўныя святы можна падвесыці савецкае абронтуваньне (Дзень Канстытуцыі адзначалі і пры камуністах, Дзень Рэспублікі прымеркаваны да папярэдняга Дня вызвалення Беларусі ад нямецка-французскіх захопнікаў). А Дзень Волі ў гэты "вывераны канон" анік не ўкладаецца. Тому й нэрвую.

Можна разглядаць сёлетні разгон і як правчу "войны супраць інтэлігэнцыі", якую пасыядоўна вядуць ўлады. На святкаваньне Дня Волі ходзяць заўчай людзі адукаваныя: мастакі,

пісьменнікі, студэнты, выкладчыкі. "Баевікоў" і "адмарозкаў", пра якіх любіць казаць БТ, на сълеўным съяце не было. А інтэлігэнцыя заусёды ўяўляла сабой ядро грамадзтва, найменш падатнае на маніпуляцыі і абіянкі. Яна падрыхтавала съмерць савецкае сыстэмы, яна падточвае любую дыктатуру з сярэдзіны. Таму і стаўленне аўтарытарнае ўлады да "інтэлігэнцыі" адно: давесыці да жабрацтва, пасля высымейці ды яшчэ прылюдна прынісці гвалтам. Улада баіцца, што, калі яна гэтага ня зробіць, яе западозраць у слабасці... Дзень Волі паказаў, што наш АМОН які хамскі быў, такім хамскім і застаецца.

Аркадзь Шанскі
Фота "НН" і IREX-Promedia

Мяркуючы па ўкомленасці, гэтыя зарабляюць больш за настаўнікаў

Вораг Pacei ўзяты ў палон

"Касманаўты" на арбіце

Ад Граждана

А дзела была так. Вышал я з авоськай па яйцы ў гастроном. Іду сабе, умесьце са ўсемі, ішуч. Вдруг віжу — блягут наўстречу эці... байкеры! Толька без матацыклай. Затое ў шлемах, с тармазнымі шыткімі і глушакамі ў руках. Ну, думаю, бяда. Адзін — пра ма кіне. Дзяявацца некуда, крычу яму:

— Нячысты! Не чапай, каб не алаганіца табе! І спакойна вашол в матро. Я эта напісал не з умыслам, а патому што умный. Чаво і вам жалаю.

Ваш Граждан

ПРАГРАМА ТВ З 1 ДА 7 КРАСАВІКА

Наша Ніва [12] 29 сакавіка 2002

ПАНЯДЗЕЛАК,
1 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10, 17.20 "Тайны съледзтва".
10.05 Аргэнал.
10.35 Тэлебарометр.
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.15 Гадзіна прафсяянала.
12.45 Чароўнік куфэрак "Саюзмультфільму". "Съледзтва вядучы Калабкі". Фільмы 1-ы і 2-і; "Крылы, ногі і хвасты".
13.20 Кінакамедыя "Па запалкі" (Расея—Фінляндия).
15.20 "Жулі Леско".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Камедыя "Сабачы парк" (ЗША).
20.00 Галоўнае пытанье.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.40 Стадыён.
23.10 Плянэта "АРТ".
0.00 Аляксандар Пяскоу на "Залатым шляхеры 2001".
0.40 Камедыя "ДМБ-004" (Расея).

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, або Магутныя рэйнджэрзы".
6.30, 16.05 "Сьвет Бобі".
7.00 "168 гадзін Менску".
8.00, 23.25 "Вітуальні съвет".
8.15 Камедыя "Я ажаніўся з забойцай з скякерам".
10.30 "Партрэт у інтар'еры".
10.45, 0.45 "М 1".
11.00 "Канал гісторыі": "Мао Дзэ Дун". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.10 "24 гадзіны".
12.15 "Запрашаем паскардзіца".
12.20, 23.35 "Арт-экспрэс". Культурнае жыцьцё стаўпіцы.
12.45 "Марш Турэцкага-2".
13.50, 22.00 "Шатун". Тэлесэрыял.
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Фэрма страшыдлы".
16.55 "Чарцяння".
18.00 Спартыўная навіны.
18.15 "Пакуль гарыць съвечка...".
18.45 "Праз'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 Добры вечар, маленькі.
19.30 Камедыя "Багі звар'яцелі?".
0.00 футбольны кур'ер.
0.30 Навіны СНД.

8 канал

17.30 "Том і Джэры".
17.45 Програма Алены Жабера "Палітра".
18.30 Фантастычная камедыя "Пяты элемент":
20.20, 21.25 Тэлекрама.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.20 Навіны.
21.00 Музычная праграма.
21.30 Маст. фільм "Істывікія вядзьмаркі".

ОРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля кахраньня".
9.10 Камедыя "Лёгкае жыцьцё".
10.50 Бібліяманія.
14.15 Камедыя "Ніяпамятлівы прафесар".
16.00 Вялікае мыцьцё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Съмехапанарама.
18.55 "Хто хоча стаць мільянерам першага красавіка?".
20.00 Час.
20.35 Шматсрынная камедыя "Зрушаны". 1-я сэрыя.
21.40 Незалежнае расыследаванне. Міліцыйскі розыгрыш.
22.30 Начны "Час".
23.00 Цывлізацыя. Рассакречаны геній.
23.30 Начная зъмена.

РТР

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Навука пра звышнатуральнае". "Пахаваныя жыўцом". Дак. сэрыял.
9.10 Мелядрама "Навекі твая".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.40 Экспрэтыза РТР. Дайджэст.
16.50 Тэлесэрыял "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци! 20.35 Стадыён.
19.35, 22.20 Весткі — Масква.
22.30 Чароўнік куфэрак "Скапасьць".
23.00 Начны "Час".
23.30 Цывлізацыя. Рассакречаны геній.
23.30 Начная зъмена.

Культура

9.15 Магія кіно.
9.40, 16.35 "У Міцькоў". "Міцькі. Палёт Ікара. Ура флоту". Дак. фільмы.
10.30 "Казка пра рыбака і рыбку". Мультфільм.
11.00 Тым часам.

11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 "Цесная брама". Аляксандар Неўскі.
12.20 "Экалея літаратуры". Міхail Шолахаў. Частка 1-я.
13.15 "Урокі расейскай". А.П.Чэхай. "Маё жыцьцё".
13.30 "Страсьць па-італьянску".
14.30 Alma Mater.
15.10 "Дзікія лебедзі". Мультфільм.
16.05 "Цытаты з жыцьця". Навум Каржавін.
17.50 "Астап Бэндар. Гісторыя пратыплаты". Дак. фільм.
18.15 Сцэнаграма.
18.45 З калекцыі тэлеканала "Культура".
19.45 "Камароў". Мультфільм.
20.00 "Песьні нашага двара". Спектакль тэатру "Ля Нікіцкай брамы".
22.00 Съмеханастальгія.
22.30 "Вакзал мары".
23.25 "Начны палёт". Вядучы А.Максімай.

НТВ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.15 Сέньня.
7.10, 7.35 Раніца на НТВ.
7.50 Баявік "Агент нацыянальнай біясльпі-III".
9.25 Надroeчы.
10.35 Лялькі.
11.20 Маст. фільм "Ёлкі-пalkі!.."
13.20 "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 Яфім Шыфрыйн, Аркадзь Арканай і Аляксей Жаркоў у праграме "Музэй дурнія".
16.50 Капітаны КВК у спэцыяльнай выпуску праграмы "Скапасьць".
17.45 Крымінал.
18.40 "Грамадзянін начальнік".
19.45 Святочнае шоу Алены Сыцленанкі.
21.35 Герой дня.
22.10 "Хуткая дапамога-II".
23.35—0.45 Гардон.

CNN

Праграма з панядзелка да чацьверга

7.00, 2.00 Навіны.
10.00 Бізнес-цэнтар.
11.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00, 5.00, 6.00 Сусветная навіны.
12.30, 14.30, 17.30, 0.30 Навіны спорту.
13.00, 16.00 Бізнес Інтэрнешнл.
18.30, 22.30, 3.30 Пытанье — адказ.
19.30, 6.30 Амэрыканскія навіны.
21.30 Бізнес-навіны.
23.30 Вечаровыя бізнес-навіны.
0.00, 5.30 Погляд з сярэдзіны.
1.00 "Гроши" з Лу Добзам.
4.00 Лары Кінг.

Эурапорт

9.30 Футбол, таварыскія матчы. Паўтор.
12.30, 14.45, 17.00, 17.00 Легенды футболу. Германія. Паўтор.
13.30, 15.45 Матчы стагодзідзя. Агляд.
19.00 Эурагалы. Агляд.
21.15 Бокс. Паўтор.
23.15 Эурагалы. Паўтор.

АЎТОРАК,
2 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10, 17.00 "Тайны съледзтва".
10.05 Стадыён.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.20 Маст. фільм "Паскарэніе". 1-я сэрыя.
14.25 "Да цябе зноў вярнуся, Беларусь!" Дак. фільм, прысьвеченны днём культуры Расеі ў Беларусі.
15.20 "Дэнь, раскажы мне гісторію".
15.30 "Казкі бацькі Кастара-2".
16.10 "Пляц цудаў".
16.20 "5x5".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Дарога ў будучыню". Відафільм.
18.55 Музычная камедыя "Пасыльня кіюшаму".
20.00 "Маладая Беларусь". Спартыўныя слабонрэчты сем'яў.
20.40 Калыханка.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Доўгая дарога ў дзюнах". Маст. фільм. 5-я сэрыя.
23.30 Начная зъмена.

СТВ

12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15, 18.45, 23.15 "Вітуальні съвет".
12.25 "Праз'ер-парад "Сталічны".
12.30, 23.30 "Прафэсія, якую ты выбіраеш".
12.40, 18.50 "Тэма дня".
12.50 "Пакуль гарыць съвечка...".
13.20, 18.00 Спартыўная навіны.

13.35, 2.20 Навіны СНД.
13.50 "Шатун".
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Фэрма страшыдлы".
Мультфільм.
16.05 "Сьвет Бобі".
16.30 "Паўэр рэйнджэрз".
17.00 Настольны тэніс. Чэмпіянат Эўропы. Жывая трансляцыя.
19.30 Экстрамальны агляд.
20.00 Трыял.
21.00 Сумо.
0.15 Трыял. Паўтор.
1.15 Сумо. Паўтор.

13.00 Гісторыі Чэмпіянату съвету па футболе.
13.15 Эўрагалы. Паўтор.
15.00 Снукер.
17.00 Настольны тэніс. Чэмпіянат Эўропы. Жывая трансляцыя.
19.30 Экстрамальны агляд.
20.00 Трыял.
21.00 Сумо.
0.15 Трыял. Паўтор.
1.15 Сумо. Паўтор.

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Масква.
19.55 "Тroe супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага". Фільм 3-і.
22.00 Бокс. Жывая трансляцыя.
0.15 Трыял. Паўтор.
1.15 Сумо. Паўтор.

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Афіша.
16.40 Экспрэтыза РТР.
16.50 "У лістэрку Вінэрэй".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеци!
19.35, 22.20 Весткі — Падрабязнасці.
22.30 Клюб сэнтараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45—1.45 "Кінэскоп" з Пятратром Шапачынікам. "Пасыльня Таркоўскага".

10.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны

Наша Ніва [12] 29 сакавіка 2002

9

ПРАГРАМА ТВ З 1 ДА 7 КРАСАВІКА

7.50 "Грамадзянін начальнік".
9.25 Сквалнасьць.
10.15 Кватэрна пытанье.
11.20 Дээткоту "Прэзумпцыя невінаватасці".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40, 17.35 Крымінал.
15.30 "Дальнабойнікі".
16.40 Увага: вышук!
18.45 "Баявік "Вышуд дракона".
21.15 Герой дня.

22.10 "Цалкам сакрэтна". Турэмны раман.
23.35 Гардон.
0.10 "Жылёт" прадстаўляе: усе зоркі Чэмпіянату съвету.

ЭУРАСПОРТ

10.00 Плаванье. Чэмпіянат съвету. Расея.
11.30 Гольф.
12.30 Адзін съвет, адзін Кубак.
14.00 Плаванье.
17.00 Плаванье. Чэмпіянат съвету. Расея. Жывая трансляцыя.
20.00 Футбольны часопіс KIA. Паўднёвая Амэрыка.
21.15 Сумо.
22.15 Бокс.
23.45 Гісторыя Чэмпіянату съвету па футболе.
0.15 Кубак УЕФА.
1.15 Сумо.

ПЯТНІЦА,
5 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.25 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добраі раніцы, Беларусь!
9.10, 17.00 "Тайны съледства". Фільм 3-ч. "Дзівацтвы Алісы". 1-я сэрыя.
10.10 Сад мары.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмса".
11.00, 21.50 "Сямейныя повязі".
12.15 Дзень добры, Беларусь!
13.05 Да 120-годзьдзя Янкі Купалы. "Безназоўнае". Тэлеспектакль.
13.50 "Паскарэнне". Маст. фільм.
15.20 "Дэны, раскажи мне гісторыю".
15.30 "Кажі башкі Кастара-2".
16.10 "Пляці цудаў".
16.20 "5X5".
18.25 Зона Iкс.
18.35 Саюзнае веча.

19.00 Вайсковая кінааповесьць рэжысёра В.Турава "Пункт адліку".
20.40 Кальханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.

22.55 Дэяткотны сэрыял "Камісар Шыманска".

0.45 Беларуская дваццатка.

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрз".
6.30, 16.05 "Сьвет Бобі".
7.00, 15.40 "Фэрма страшылды".
7.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
7.40, 2.30 "Віртуальны съвет".
7.50, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
7.55 "Сынеданне з Лікай".
8.00, 18.50 "Тэма дня".
8.15 "Гара Грэзлы". Прыйганднікі фільм.
10.30, 18.00 Спартыўная навіны.
10.45, 2.40 "Аўтапанарама".
11.00 "Канал гісторы": "Рэйнкарнацыя". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 0.05 "24 гадзіны".
12.15 "Агенцтва".
12.50 "Зона цемпі".
13.45, 21.40 "Клетка".
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёні". Мультэрэял.
16.55 "Чарцяня".
18.15 "Партрэт у інтэр'еры".
18.30 Фільм, фільм.
19.15 "Добры вечар, маленкі...".
19.30 Містычныя баявік "Мазгавая атака".
0.20 Кіно: баявік "Жывым ці мёртвым".
2.55 Навіны СНД.
3.10 "M".

8 канал

17.30 Мультфільм "Ліса і заяц", "Журавель і чапля".
17.45 "Прагулкі з дыназаўрамі".
18.15 Маст. фільм "Святоша".
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.30 Навіны.
21.00 Дак. фільм "Востраў надзея".
21.25 Тэлекрама.
21.30 Баявік "Шакал".

ОРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Сямейныя повязі".
9.15 "Самі з вусамі".
9.45 "Расейская рулетка".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Зрушаны". 4-я сэрыя.
16.00 Віялкае мыцьцё.
17.00 Вечэрнія навіны.
17.25 "Апошні аргумент Нугзара Саджай". Справа 2002 году.
20.00 Час.

ПРАГРАМА ТВ З 1 ДА 7 КРАСАВІКА

БТ

ПТР

Культура

СТВ

HTB

CNN

OPT

OPT

ЭУРАСПОРТ

СБОТА,
6 КРАСАВІКА

БТ

ПРГ

СУБОТА,
6 КРАСАВІКА

БТ

Зоська Верас: історыя ўсё

Працяг са старонкі 1.

І сама яна ведала нямала, і муж ейны — Тамаш Грыб — стаяў ля вытоку БНР. Што-кольвец чула і Лариса Александроўская, і акадэмік Гаўрыла Гарэцкі, а Міхась Ганчарык на адным з вечароў у Доме літаратара згадваў пра якісці беларускі зъезд з сямнаццатага году, удзельнікам якога ён сам быў. Але агаварыўся: быў малады і ня ўсё разумеў. «Усю ноч, — казаў, — прагаварылі пра беларускія клюпты, начуючы на якімсь гарышчы». Не заікнуўся я ні словам пра БНР і з Канстанцінавічам Буйлай. Нават з Зоськай Верас, найшчырэйшым чалавекам, непасрэднай удзельніцай тых падзеяў, і то не парушылі мы глыбока згаданай тэмамі. А калі верыць звесткам часопісу «Шляхам жыцця», Зоська Верас працаўала ў Радзе БНР. У сваім сямейным архіве яна як дарагую рэліквію перахоўвала здымак сбюро Вялікай беларускай рады і Беларускай вайсковай рады, зроблены ў кастрычніку 1917 г. Гэты здымак яна дверліва паказвала кожнаму, давала да яго свой камэнтар. Аднак ня ведаю, ці запісаў хто зь яе на ведніку тых камітэтаў. З памяці ж іх перадаваць нельга. Можна наблігаты. Адзінай кропніцай могуць цяпер быць толькі запісы, зробленыя ейнай рукой. Колькі згадак пра падзеі таго часу ёсць у яе лістах да мяне. Зазірнуць у іх падказаў мне ўсё той жа Віталь Скалабан. Неяк раз тэлефануе і кажа: «Паглядзі, ці няма якіх згадак у лістах Зоські Верас пра той гістарычны здымак?» Зазірнуць. У лістце за 12 чэрвеня 1977 г. прачытаў:

«Паважаны Ўладзімер Ільліч!

...Учора Зяць прынёс здымкі: фатакопіі Багушэвічавых вершаў, беларускіх і польскіх, фатакопію групы са Зъезду. Так, гэты здымак гістарычны і хіба вельмі рэдкі. А калі дзе ёсьць, то, напэўна, глыбока схаваны ад людзкога вока... Прайду, я ба-чыла гэты здымак, зъмешчаны ці не ў календары — ня помню, там быў подпіс: «Паседжаньне Зъезду». А гэта не паседжанье, а проста пасыль Зъезду фатаграфаваліся на памятку. Шмат каго няма. Няма: Т.Грыба, Серады, Цывікевіча, Загаркі, Ф.Шантыра... і іншых».

Паводле слоў Зоські Верас, згаданы зъезд праходзіў у доме губэрнатара. Там і фатаграфаваліся. Зоська Верас казала, што на гэты зъезд, ці на пейкі іншы, прыходзіў і Янка Купала. Аднак актыўнага ўдзелу ня браў. Пасядзеў на падаконні, паслухаў і пайшоў. Такая Купалава пазыцыя вельмі зъдзівіла Зоську Верас, тады маладую сакратарку розных беларускіх зъезду і кангрэсаў — панну Людвіку Сівіцкую. У лісьце да Эўфрасінні Андрэевай за 4 снежня 1976 г. Зоська Верас пісала: «Ня ведаў чаму, але ні Купала, ні Яго жонка не прымалі нікага ўдзелу ў працах Таварыства помачы ахвярам вайны, хоць калі яго гуртаваліся ўсе беларускія сілы таго часу...»

Удзельнікам шматлікіх тагачасных беларускіх зъезду разам з Зоськай Верас быў і Альесь Чарвякоў. На здымку яны побач. То я пацікавіўся, што яна можа расказаць пра Чарвякова, ці выпадкова яна зь ім на здымку побач. Зоська на мае запытаныні паведаміла: «Пытаетсеся пра Чарвякова? Я яго ведала тады, калі праходзілі зъезды — Усебеларускі ды Вайсковы. Былі паседжаныні, нарады, гутаркі, выступленыні... Цэлья вечары дапазна. Я, на сваю блізу, была сакратаркай. Апрача штодзённай, ад раніцы працаў у камітэце Таварыства помачы ахвярам вайны...»

Канчаліся паседжаныні позна. Заўсёды хто-небудзь праводзіў. Вельмі часта Чарвякоў... Да таго былі змучаныя паседжаньні, дыскусіямі, а я — пісанінай пратаколай, што, ідуучы, ужо стараліся адпачыць і гаварыць на самыя «лёгкія» тэмамі... Так што цікавага з гэтых гутарак нічога ў памяці не засталося...»

Зусім нечакана ў нашым лістуваныні паўсталі эпізоды падрыхтоўкі зъезду. Неяк пры стрэчы Зоська Верас, расказаўчы пра тагачаснае жыццё ў Менску, прыгадала, што аднаго разу яна з кімсі і чагосьці позна ўвечнары пераносіла лімпу з «Беларускай хаткі» ў «Беларускую кнігарню», якая была поблізу. З кім жа? Вырашыў перапытати лістоўна, з кім яна пераносіла туку лімпу і з якой нагоды. Адказ атрымаў даволі падрабязны:

«6.II 1988

Вільнія

Дарагі Ўладзімер Ільліч!

Люблю адказаць на Вашыя пытаныні —

усе яны ясныя, усе канкрэтныя...

...Што да «спацыраў» зь лімпай у кнігарню зь «Бел. хаткі», то Вы ўсё пераблыталі! Мы туды не з Максімам Б. хадзілі, а з Міколам Шылам — вайскоўцам. Ён павінен быў намалываць надпісы ці, лепней, апаскі на рукавы тым, хто меў ісьцы на вакзалі спатыкаць дэлегатаў на Вайсковы Зъезд. Ён прыгатаваў кватэры для дэлегатаў, наладзіў харчаваньне. А як, па якіх знаках дэлегаты пазнаюць на вакзале тых, хто іх спатыкае? да како ім падысьці? — забыўся... Прыйшоў у «Бел. хатку» пахвалица, што ён ўсё зрабіў і што заўтра пойдзе спатыкаць дэлегатаў. А тут я яго перапыніла: «І што — стачец і будзеце крываць: хто на зъезд — хадзіце да мяне! А Шыла сядзіць і гледзіць на мяне: «Прайду, як жа я не падумай? I што рабіць?» Я папрасіла ў сваёй мамы палатна, сышлі адпаведны апаскі на рукавы — і кажу Шылу: цяпер рабіце — малюйце надпіс: «Зъезд дэлегатаў Захоўнага Фронту». — «А чым?» — пытается Шыла. Я яму дала съежжа куплены акашарілі ў ўбіках.

Работы было хіба на цялую ноч... Паста-

наві, што пойдзім працаўцаў у кнігарню. Ключ якраз Ядвігін пакінуў у «Бел. хаткы», але там, у кнігарні, не было съявита... Прыйшлося мне зь ім пайсьці, памагчы на пажартавала: «Каб вас толькі паліцыя не затримала за спацыр зъ съявлением...» Зоська Верас уважліва сачыла за ўсім, што публіковалася ў нашым друку пра падзеі 1916—18 гадоў, як яны падаваліся нашымі сучаснікамі-інтэрпретатарамі. 7 лютага 1988 г. яна, прыкладам, пісала мне: «Заснудла пасыля сямі рагіцы... Дрэныя має справы. Не могу спаць, галава баліць. А ўсё найболей з таго, што нэрвуюся. У нашай літаратуры-публіцыстыцы штораз больш друкавацца недарэчнасць, а то проста хлусні. Каму, нашто гэта патрэбна, каб так перайначыць ўсё, што было, што работала перад рэвалюцыяй? Ганьбіць усіх і ўсё... Маю на ўвазе «твор» Г.Далідовіча ў «Мададыць» №11, 12—1987 г. — «Пабуджаныя». Усё пераблытана, ўсё перайначана. Можа, хто скажа, што я ня помню... Не, я ўсё помню да дробязгі, у дадатку ў мене ёсць друкаваныя «Пратаколы Зъезду. Сакавік 1917 г.» — гэта гарадзішнікі. Трэба б зрабіць ксэракопію (пратаколы друкаваныя)... Але каму надзеінаму я могу гэта даручыць? А з рук матэрыйнага выдаўшчыца... Параіца-расказаць мушу, але з тым чалавекам, якога добра ведаю, якому веру...

А ці толькі ў адным Далідовічу справа? Шмат і ў чым іншым дапускаючы па-мымкі... Часам шкадую, што мяне, як іншых у старасці, ня зьвел склерозы, не адабрала памяці ды съялдомасці... Такім жыцьцем лягчэй...»

Зоська Верас рупіла расказаць усю праўду пра беларускіх дэячяў, якія да самазабыцця ахвяраваліся на алтар Беларусі. Ды не знайшлося сядрод нас рупіліца, які б пасядзеў зь ёй дзень-другі і занатаваў увесі яе расказ пра Усебеларускі кангрэс, пра БНР і шмат чаго іншага з тae пары. Не было сядрод нас людзей, якія верылі, што гэтыя згадкі можна

расказаць пра Язэпа Лёсіка і Аляксандра Ўласава, Фабіяна Шантыра і Аркадзя Смоліча... Усе яны вартаў народнай памяці. Але іхны імёны былі пад забаронай. Зоська Верас прыгадвала: калі ў «ЛіМе» выходзілі ейныя ўспаміны «Пяць месяцаў ў Менску», ледзь іх з друкавальнай машины не зьнілі толькі за тое, што там згадвалася імя Аркадзя Смоліча. Хітрасцю здолелі адратаваць матэрыял. Я спытаўся, чым гэтым правініўся Аркадзь Смоліч, што нават яго імя нельга было згадваць. Зоська Верас адказала 11 студзеня 1985 г.: «І я таксама хацела б ведаць, якай віта была Аркадзь С-ча... Хоція так даўно чытала (дзе, у чым і хто пісаў — ня помню) вельмі зносную крытыку яго. А што я Вас перасыгерагала — гэта з уласнай практикі... А я што могу мечь праці Яго? Мы ж зь ім тады добра пасябраўвалі. Называў мяне «систронкай». Маю шмат Яго лістоў. Яго жонкі яничэ больш...»

Паміж іншымі з ліста за 27 лютага 1988 г. дазваемся, што у працы Беларускага зъезду 25—27 сакавіка 1917 г. браў удзел і Максім Гарэцкі. Пра гэта Зоська Верас напісала так: «...Я М.Гарэцкага і ня ведала асабіста. Бо трудна лічыць за знаёмства той адзін раз на Зъездзе 25—27 сакавіка 1917 году. Я з сваёй маці сядзела ў ложы наспраць сцэны із прэзыдіюмам, а Гарэцкі ўвайшоў да нас і стаяў увесі вечар...»

На здымку, пра які мы згадвалі на пачатку, сабры Вялікай беларускай рады і дзеячы Беларускай вайсковай рады сфатаграфаваліся на фоне харугвы з пальміянымі словамі «Ня-хай жыве вольная Беларусь!» Словы гэтыя вышыла Зоська Верас.

Магла яна расказаць што-кольвец і пра гісторыю бел-чывона-белага сцяга, калі бы то спытаўся. Распавяданы пра ўсебеларускі кангрэс, прыпамінала, як бальшавікі, разганяючыя яго, ганьблі наша нацыянальныя штандар. Гэта ўзрушыла ўсіх дэлегатаў, а генерал Алексіеўскі прышаў на калені і пацалаваў ганьбленую беларускую съяятыню.

Віталь Скалабан, прачытаўшы гэтыя згадкі Зоські Верас, сказаў: «Я прымаю і такі жанр. Але тут можа быць сумяшчаныне, перамяшчэнне ўражаньня з адных падзеяў на другія. Розныя кангрэсы ды зъезды ў 17-м годзе гэтак часта адбываліся, што ў сталым веку ўражаньні пра іх маглі сумяшчыцца і нават накласціся адно на адно. А таго агульны гістарычны малюнак вельмі яскравы. Некаторымі сваімі дэталямі дапаўнілі нашы веды пра бурлівія падзеі 1917 г. у Беларусі».

А Генрых Далідовіч прызнаўся быў у «ЛіМе», што пра БНР ён пісаў на так, як бы гэта ён мог ціпераць: «Каб ведаў, што будзе пе-рабудова і бесцэнзурнасць, то не выдумляў бы пісэўданім, пісаў бы так, як і было, пра людзей БНР і БССР, але тады мусіў манэўраваць, каб пра тых жа Луцкевіча, Ластоўскую і іншых не пісаць толькі чорнымі фарбамі: іншых фарбаў пра іх праста не дазволілі б ужыць».

Уладзімер Содаль

Менск, 15 кастрычніка 1917 году. Сібрэй Вялікай беларускай рады разам з сібрэй Беларускай вайсковай рады ў запі губэрнатарскага дому на пляцы Волі ў Менску пасыль паседжаньня, на якім было аблекавана пытаныне аб скліканы Усебеларускага кангрэсу. Сядзіць (злева направа): Я.Манюка, І.Дварчанін, Л.Дубейкаўскі, невядомы, Я.Лёсік, Я.Варонка, Я.Дыла, Дадзіловіч, ген. Л.Кандратовіч, С.Рак-Міхайлоўскі, П.Бадунова, У.Красоўскі, В.Муха. Стаяць: у 1-м шэрагу — пяць вайскоўцаў, Чэрня (машыністка ВБР), Ядвігін Ш., П.Мядзэлка, два дэлегаты войска, невядомы, Зоська Верас, А.Чарвякоў, дэлегаты ад войска; у 2-м радзе — Пясецкі, два дэлегаты ад палкавых батальёнаў, А.Астрамовіч, браты Красоўскі; пасрэдзіне (найвышэй) — Ф.Гала-вач, астматнік — дэлегаты ад войска. Здымак захоўваецца ў Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва Беларусі.

Ратуша з падкопам

Працяг са старонкі 1.

У XIX ст. яна ператварылася ў своеасабліві културны цэнтар. Гарадзкая зала ратуши была рэканструйвана ў 40-х XIX ст. пад тэатар, а на верхнім паверсе знаходзіўся менскі гарадзкі аркестар і музычна школа, якой кіраваў вядомы музыка-педагог Вікенці Стапановіч.

Ратуша была зыншчаная ў 50-я XIX ст., і не таму, што знаходзілася ў дрэнным стане, а таму, што на гадвала гораду пра быўшы вольнасы і магізбурскі права. Разбураная яна была згодна з простым указаннем расейскага імп'ератарапа Мікалая I.

Калі ў 80-я XX ст. распрацоўваліся першыя праекты адбудовы гісторычнага цэнтра Менску, паўстала пытаньне аб аднаўленні ансамблю плошчы Свабоды (колішняга Высокага рынку). Былі праведзеныя грунтоўныя гісторычныя дасьледаванні, выяўленыя старажытныя красавінкі і малюнкі і ўдакладненая месца, дзе знаходзілася менская ратуша. Менавіта тады ўзынілі першыя прапановы па яе аднаўленіні.

Вельмі добра, што гарадзкія ўлады нарэшце вырашылі пайсці на аднаўленне сымбалія гарадзкога самакіравання. З гэтай нагоды ў пачатку 2001 г. Таварыства па ахове помнікаў спасцільна звязалася да старшыні Менгарыўканкаму Паўлава з адмысловым лістом, які падпісалі вядомыя спасцільсты і навукоўцы, што займаюцца гісторычнай культурнай спадчынай нашага гораду.

Аднак ААТ "Стары Менск", якому перададзеныя каштоўныя помнікі нашага гораду, адначасова з аднаўленнем будынку вырашыла стварыць велізарны комплекс падземных памяшканняў. Дзеля гэтага давядзенца зыншчыць старажытны сквер XIX ст., які знаходзіцца пад аховай дзяржавы і зьяўляецца помнікам садова-парковага мастацтва і ландшафтнай архітэктуры, у тым ліку і фантан у цэнтры скверу, пабудаваны ў 30-я мінулага стагодзьдзя паводле праекту менскага архітэктара Георгія Якушкі. Фантан — вельмі цікавы помнік архітэктуры малых форм, якіх болей нідзе не захавалася на тэрыторыі Менску.

Запісаў Э.Л.

"Наша Ніва" 90 гадоў таму

Перад паводкай

Праеънечца пагода,
Бо вярнулася вясна.
Усё чакаеш, што прырода
Устралінечца ада сна.
І пад птушы крык і гоман,
Даўшы хвалім поўны ход,
Прыпадыме бацька-Нёман
На хрыбце магутны лед.
Зазывінцы магутны крыгі,

I бурлівая вада
Сьнег, размоклы ў час адлігі,
Змые з лугу безь съядя.
Дык разліўся жа раздолына
У чистым полі і гаю
I красой паводкі вольнай
Распали душу маю!

Максім Багдановіч
22 сакавіка 1912, №12-13

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі й частоты ад 28 кастрычніка 2001:

18:00 - 20:00	7190 кГц (41 м)	22:00 - 24:00	6010 кГц; 6170 кГц (49 м)
	9615 кГц (31 м)		9845 кГц (31 м)
	15460 кГц (19 м)		1188 кГц
20:00 - 22:00	6150 кГц (49 м)	06:00 - 08:00	6140 кГц (49 м)
	7280 кГц (41 м)		9635 кГц; 9835 кГц (31 м)
	9835 кГц (31 м)		1188 кГц

Задзёды на сяродніх хвалях частата — 612 кГц

Інтэрнэт: www.svaboda.org Адрас: 220005, Менск-5, п/с 111;
RFE/RL, box 3, Vinohradská 1, Praha 110 00, Czech Republic

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ"

Мінімалізм і паліткарэктнасць

Узнагароды Амэрыканскай кінаакадэміі
дасталіся на тым, на каго думалі

непрыстасаваны, цельпукаваты, матэматыка для яго больш рэальнай за рэчаіснасць.

Адметнасцю сёлетняга "Оскара" стала трэхмільная афраамэрыканцаў. Невядома, ці паспрыяла гэтаму акцыя феміністычнай групой "Дзяўчынкі-партызанкі", якая расклейла ў Голівудзе 15-метровыя плякяты з выяваю на паўднівага белага таўстуна, які закрывае далонямі сваю мужчынскую годнасць, і подпісам: "Анатамічна карэктны "Оскар".

За ўсё 74 гады існавання Амэрыканскай кінаакадэміі толькі 6 чарнаскурых актораў атрымалі "Оскар", зь іх 5 — за ролі другога пляну. Адзінам чарнаскурым акторам, якога ўзнагародзілі за найлепшую галоўную мужчынскую ролю, да сёньняшняга дыя заставаўся Сідн Пуат'е, (фільм "Палявія лілеі", 1963 г.). Сёлета да яго далучыўся Дэнзэл Вашынгтан, які атрымаў узнагароду за ролі карумпанага паліцыянта ў фільме "Training Day" ("Трэнірованы дзень"). Пуат'е ж Акадэмія прысудзіла ганаровую

"Оскарам" за найлепшую жаночую ролю адзначылі 33-гадовую афраамэрыканку Холі Бэрэры ("Баль пачвара").

Уражвае сцэна, калі герайні Холі Бэрэры распавядае незнаёмаму, у якога яна закахалася, пра сваю сям'ю, які ведаючы, што перад ёй той турэмны афіцэр, які забіў ўйнага мужа.

Галоўнай канкурэнткай Бэрэры лічылася Нікола Кідман (фільм "Мулен Руж"). Але Кідман, хоць і сipyвалася, засталася ўдалай маскай у нястрымным мозыкеле-відэакліпе Бэза Лурмана. "Мулен Руж" узнагародзілі за найлепшага мастака і касыюмы. "Гары Потэр" застаўся ані з чым.

Узнагарода за найлепшы арыгінальны сцэнар дасталася фільму "Gosford Park" ("Госвардзкі парк"), які таксама прэтэндуваў на галоўны прыз, але не атрымаў яго.

Тэму съмерці, вайны і міру закранае басьнійскі фільм "Нічыяная зямля". Ен атрымаў "Оскара" ў намінацыі "Найлепшы замежны фільм", абышоўшы вытанчаную і чароўную "Амэлі".

Фільм можа быць прыкладам для беларускага кіно: рэжысэр Даніс Таніч, здымоючы баявыя дзеянні, абышоўся адным ако-пам, адным танкам і адным гелі-коптэрам.

Андрэй Расінскі

у лістападзе старшынём ТВЛ Алем-сем Аркушам, нягледзячы на ўсё авбесткі пра завяршэнне акцыі, працягвае абаўляцца, зьдзіўляючы пэсамістай, якія прадказвалі беларускім літаратуре заўчасную съмерць ад Сеціва. І той факт, што выказаваны пераважна ўяўляючы сабой скагі на тое, што няма з чаго выбіраць, не адмаўляе значнасці падзеі — першага масавага вылучэння на літаратурную прэмію.

Сыстэма вылучэння, прадугледжаная Саюзам пісменнікаў, таксама задумвалася як дэмакратычная. Кнігі абміяркоўваючыя спачатку на сэксціях, дзе выбіраючы адзін-два намінанты, а пасля — на паседжанні Рады СП. Калі гаворка ідзе пра Дзяржаўную прэмію, книгу яшчэ чакае шлях "наверх".

Нягледзячы на пашыраную думку, што лёс прэміі вырашаета на самым высохім уроцні, ўсё адбываецца ў бацькі наадварот. Тры-чатыры ўдзельнікі сэксційнага вылучэння могуць пралабраваць "свайго" кандыдата.

А вось пацверджаньнем дэмакратычнай "Глінінага Вялеса" можа слухаць той факт, што Але́сь Аркуш асабіста нават не знаёмы з новым ляўрэтам.

Інтэрнэт-форум, створаны летас

дзе варта быць Залатагорская ліра

у першы тыдзень красавіка ў менскім касцёле Св.Роха пройдзе Трэці велікодны фэстываль духоўнай музыкі "Залатагорская ліра". Эст без рэкламы, без квіткоў, без ганарападыстам, без прыватных і дзяржаўных спонсараў. Ладзіць яго музычнае таварыства "Ліра". Удзельнікі — дарослыя і дзеці, прафэсіяналы і аматары, прадстаўнікі ўсіх хрысціянскіх канфесіяў. Сярод іх — Віктар Скорабагатай, хор касцёлу Св.Сымона і Алены "Голос душы", дзіцячы хор "Ветрык". Асноўная мэта фэстывалю — адраджэнне традыцыйнай беларускай рэлігійнай музыкі і выкананне новых духоўных твораў беларускіх кампазітараў. Летас тым, што адбылася прэм'ера календаря настадыяльніх місяцаў, але ўсе пасля ўсёй краіне. Дрэва традыцыі і дае плен.

Юлія Андрэева

Расклад фэстывальных імпрэз

1 красавіка (пянядзелі) — вечар вакальнай музыкі з удзелам Віктора Скорабагатава (барытон), Віктарыі Янко (сапрана), Ганны Каржанеўскай (фартэпіяна), Віктора Кісцяня (фартэпіяна), Алены Храбровай (фартэпіяна), Тэрэзы Чарывай (арфа). Пачатак а 19-й.

2 красавіка (аўторак) — съпявальчы хор "Арыенты" (вучні менскіх школаў) і канцэртны хор Рэспубліканскага музычнага каледжу. Пачатак а 19-й.

3 красавіка (серада) — съпевы рэлігійнага зместу ў выкананні моладзі менскіх каталіцкіх парафій. Бяруць удзел Алеся Ўнукouskaya, Марыя Скуратовіч, Аляксей Фралоў, Руслан Баёк, Аляксей Галіч. Пачатак у 19.30, пасля съвятой імшы.

4 красавіка (чацвер) — выступаючыя зоры дзіцячыя хор "Крыніца" менскай СШ №77, моладзевы хор царквы хрысціяна АСД "Sardis", пачатак а 19-й.

5 красавіка (пятніца) — съпявальчы хор і ансамбль менскай царквы "Абдузійне", моладзевы камэрны хор "Кансананс", пачатак а 19-й.

6 красавіка (субота) — дзіцячыя зоры хор школы мастацтваў "Ветрык", ансамбль салісту аркестру "Сананты", мужчынскі хор касцёлу Св.Сымона і Алены, хор "Голос душы". Пачатак а 19-й.

7 красавіка (нядзеля) — съпявальчы хор беларускага прадваслаўнага брачтва Святых віленскіх мучанікаў, менскі Домскі хор Архікатэдральнага касцёлу Найсв. Імя Панны Марыі (прэзэнтация калекцыі), хор касцёлу Св.Роха "Залатая Горка". Пачатак а 16-й. Падрабязную інформацыю можна знайсці ў Інтэрнэце: <http://lyga.at.tut.by>

вай. Ейная прэстыжнасць трывамаеца на прэзэнтацыйнасці сцэны папярэдніх ляўрэатаў (Ігар Бабкоў, Людка Сільнова, Алеся Рашанай, Славамір Адамовіч, Лявон Вацко, Уладзімер Арлоў, Мікола Папек, Сяргей Астравец), на аўтарытэтэ самога Алеся Аркуша ды на тым, што апошнія слова застацца за экспертаў-крытыкамі. Сёлета гэта былі Ірына Багдановіч, Пяцро Васючэнка, Леанід Галубовіч ды інш.

"Калі згадваеш "Глінінага Вялес", то першымі на памяць прыходзяць імёны Вацко і Папекі, калі велесаванне само мадэлявалася сутынцы, а не вялося паліванье на модныя імёны. Апытаныні апытаныні, але хацелася б, каб Вялес заставаўся суб'ектыўным, правакацыйным і наступальным", — выказаўся на форуме наваполацкі пісменнік Сяргей Шыдлоўскі. Хочацца далучыцца да гэтага пажадання і павіншаўца новага героя — Віктора Сылінка.

Ганна Кісліціна

Холі Бэрэры

Індрэй Расінскі

"Урачыстасць з нагоды ўручэння літаратурнай прэміі "Глінінага Вялес" адбудзеца 29 сакавіка ў Полацкім музэі беларускага кнігадрукавання. Пачатак а 16-й. Уваход вольны". Гэтай аўб'яві на сайдзе Таварыства вольных літаратораў www.knigli.com скончылася аблеркаванне кандыдатаў на атрыманні прэміі за найлепшую мастацкую книгу 2001 г. Ля

Дзень Волі ў Польшчы

Святкаваньне Дня Волі ў Польшчы пачалося з Балтыйскага ўзбірэжжа. У мінулую суботу сябры беларускага культурыніцкага таварыства "Хатка", што ў Гданьску, усклалі кветкі на магілы вядомых беларусаў, пахаваных на гданьскіх могілках. А ў суседнім Сопаце была наладжана прэзэнтацыя кніжак успамінаў удзельнікаў беларускага нацыянальна-вызваленчага руху. У нядзелю Дзень Волі святкавалі беларусы Беласточчыны. У Беластоку адбылося съявочнае спаканьне, у Гайнаўскім ліцэі — імпрэза для моладзі, у Бельску-Пад-

ляскім — выстава выданняў Беларускага гісторычнага таварыства.

У панядзелак съявочны канцэрт беларускіх бардаў адбыўся ў варшаўскім клубе "Апэтыт архітэктэта". Яго арганізаваў Інстытут беларускай культуры. Съявівалі Віктар Шалкевіч і Серж Мінскевіч (Андрэй Мельнікаў не прыехаў з-за праблемаў з паштартам). У аўторак і сераду ў Варшаўскім універсітэце адбыліся Беларускія чытаніні — шэраг лекцыяў на этнічных, культурных і грамадскіх тэмамі.

Аляксей Дзікавіцкі, Варшава

Наши забавы

Міжнародная выставка "Індустрыя забаваў", што прайшла ў Менску 22—24 сакавіка, мела прыгожую рэкламу. Аднак бальшын павільёнаў нагадвала філю речавага рынку — ці то менскага стадыёну "Дынама", ці то Ждановічай. Праўда, асартымент вонкі быў бяднейшы і меў вузка спэцыялізаваны спартовыя характеристы. Засікавіць на веднікаў і пераканаць іх, што ў нас насамрэч існуе нейкая "індустрыя забаваў", маглі толькі паасобныя куточкі выставачнага цэнтра: малечча тойпілася каля вялікіх цацак-дынаўзайру, якія круцілі галовамі, раскачваліся ды раз-пораз нягучна раўлі. Падлеткаў больш вабіла гульня на гроши калі сучасных "аднарукіх бандытаў" — аўтаматы "Лэздзі Шанец" ніколі не пуставалі. І, безумоўна, вялікай папулярнасцю і ў дзяцей, і ў дарослых карысталася дыскатэчнае абсталяванье, якое дазваляла пускаць фантаны мыльных бурбалак ды струмені халоднага дыму. Вось цяпер і ўсе наше забавы.

Аркадзь Шанскі

Невядомае паўстаньне

Вольга Гарбачова
Паўстаньне 1830—1831
гадоу на Беларусі. Менск:
БДУ, 2001.

Ці важная старонка ў нашай гісторіі — паўстаньне 1830—31 гадоў? Сталы чытач "Нашай Нівы" адкажа "так". Тады іншыя пытаньні — а хто ім кіраваў? Адказу, пачуна, ня будзе. Усе ведаюць, што паўстаньне 1794 г. узначальваў Касцюшко, паўстаньне 1863—64 — Каліноўскі (у Беларусі), а хто галоўны герой 1831-га? Тоє паўстаньне не пакінула выразнага адбитку ні ў народнай сувядомасці, ні ў ведах адкуванай публікі. Паўстаньне разглядалася як факт мясцоўства, лякальнае гісторыі. Так, найвыцізнейшым дасыгненнем ягонае гісторыяграфіі быў адмысловы нумар палескага часопісу "Гісторычна-брама" (№ 1'2001), які складаўся з большаш-

га з матэрыялаў краязнаўчага характару.

Зьяўленне кнігі Вольгі Гарбачавай съведчыць, што паўстаньне цікавіць беларусаў і як з'ява нацыянальнага маштабу, вартая спэцыялізованай навуковай распрацоўкі. Аўтарка багата прападавала ў расейскіх ды польскіх архівах, у книзе шмат спасылак на працы замежных навукоўцаў, адсылак да дакументаў. Гэта адзінчыца варты, бо книгу з такою агульнай назівай — "Паўстаньне 1830—1831 г. на Беларусі" — можна было скласці і на падставе толькі апублікованых у нас досьледаў.

Аўтарка лічыць, што паўстанцаў у Беларусі было каля 15 тысячай. Хто такі паўстанец? Шляхцоў, які съядома бярэ ў рукі зброя, селянін, якога гоняць на бой пад прымусам, скенда, які моліцца за перамогу "польскай" зброя і хавае

яе ў кляштары? Сярод тых асобаў, якія паслья задушнін паўстанцам, былі прыцягнутыя да адказнасці, каля 28 % складалі сяляне, а каля 35 % — "шляхта", "дваране" і "памешчыкі". Якая рэальнасць стаіць за гэтым? Вось дзе падзеінасць для будучых дасьледнікаў.

"Асноўным вынікам паўстаньня зьявілася рэзкае паходаданне з боку расейскай улады да беларускіх зямель", — таго выснова аўтаркі падаеца пажаночаму эмакійнай. "Каханье" і "пахаданьне" ў міждзяржавных і міжнародных адносінах пазначаюць па-мужчынску канкрэтныя рэчы. Можа, наадварот, цар паслья паўстаньня палюбіў Беларусь, толькі любоў тая азначана для яго ачышчэнне Беларусі ад польскай заразы? Наўгард ці можна назваць "пахаданьнем" актыўнасць расейцаў у справе новага ўпарадкавання Беларусі. Колькі разоў цар абяцаў даць Заходніму краю асбочную адміністрацію, заснаваную на нейкім самакіраванні. Паслья

паўстаньня дай — Камітэт заходніх губэрняў, немагчымы раней уладны орган. Толькі быў ён не прадстадунік, а, хутчай, акупацыйным. У такім самым рэчышчы ішлі іншыя адміністрацыйныя пачынанні — скасаванне ўніяцкай Царквы, разбор шляхты. Цікава, што татальнай мёнай русіфікацыя тады так і не пачалася, бо сялянства па-ранейшаму заставалася падначаленым памешчыкам "палякам". Правілася і палітика перасялення на Беларусь сялянам з "велькарускіх" губерняў. Рыхталавіся прынцып тут да 10 тыс., перасяленцам, а прыхад некалькі сотняў. Прычыны застаюцца невядомымі. Аднак, як зазначае аўтарка, адказаць на ўсе пытанні, што паўстанец перад дасьледнікамі Лістападаўскага паўстаньня, праблематична дасэньня.

Наклад кнігі — 100 асобнікаў, эта свеасабліві сумны рэкорд для выдання, што падымае суперважную тэму. Паўстаньні і цяпер многіх пужаюць.

Валеры Пазнякоў

В.М.

Чэхія

Напэўна, кожны, хто жыве ў Чэхіі, ведае, як бывае: закарцела вам пачытаць газетку ці кніжку, напісаць ліст ці проста пра нешта паразважаць, і зайдзілі вы ў якую прыемную кавяранку ці рэстарацыю ды выбіраеце, што ж замовіць. Піва? Пэўна што не, хоцьца ж засірэдзіцца, лепей што-небудзь безалькагольнае... Але колькі ні чытайце мэню, ня знайдзіце ў ім нічога таньнейшага. Кава, гарбата, кока-кола, мінералка — усё каштуе гэтую сама, а то й болей за паўлітра добра гаўва. Тутака гэта ўжо нікога не зьдзіўляе. Толькі замежных госьціў дзівіцца, бо німа ў сівеце іншай краіны, дзе ўзровень цнаў быў быткі неспрэчны для "непітушчага чалавека". Калі за дзіве гадзіны ў шынку выжлукціць, скажам, чатыры куфлі піва, заплаціш пад 80 крон.

Новая спрадвечная гісторыя

Альбом рамансаў Вікторыі Ільлінскай на вершы Славаміра Адамовіча "Прыгожае" прэзентаўвалі на мінулым тыдні ў Траецкім прадмесці. Аднае абвесткі ў "Нашай Ніве" хапіла, каб утольная залька музею Максіма Багдановіча запоўнілася цалкам.

Вікторыя Ільлінская сталася той першай, якая стварыла песні на вершы Славаміра Адамовіча. Доўгі час Славамір заставаўся адзінам з новае генерацыі паэтаў, якога "не съпявалі". Сапач, Глубус, Бабкоў, Сыс, Анемпадыстай, Верасіла праспіваліся Касіяй Камоцкай цягам 1990-х. Кася брала ўдзел у прэзэнтацыі "Прыгожага" ў якасці госьці. Кася призналася, што яшчэ перад тым, як трапіць у турму, Славамір прынёс ёй вершы для песен. "Я ні ведала, як да іх падступіцца — падкressлены мужчынскіх". Кася павінішавала Славаміру з тым, што Вікторыя Ільлінская адчула туую струнку, якая нарадзіла жаночае ўласцівенне Адамовічай "ліркі змагання ю каханья".

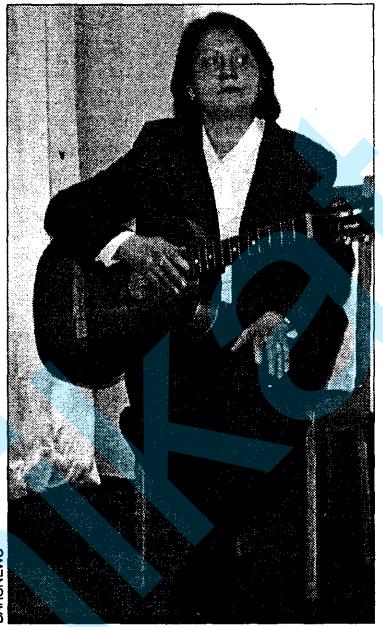
У альбоме працягласцю 53 хвіліны — 32 рамансы на піты Славаміра Адамовіча з "Плавільшчыкаў расы". Дапамог выданню альбому Альесь Камоцкі: "Вікторыя грае на гітары зусім праста, — кажа ён. — Спачатку ўзыўкля адчуваючы, што неабходна дадаць другую прафесійную гітару ці нават фартэпіяна. Але пазыней я зразумеў, што "разынка" менавіта ў прастаце, непасрэднасці ў дзіўнай сіле голасу".

Сам Славамір, здаецца, раўнава-

свае вершы да Вікторыі Ільлінскай. Калісці ў адным з інтэрвю ён прызнаўся ў адной са сваіх "маленькіх слабасцяў" — раўнівасці. Зрэшты, прысутныя ўспрынілі "маленькіх слабасцяў" Адамовіча прыхільна. А Людка Сільнова павінішавала Вікторыю Ільлінскую вершам:

Спрадвечная гісторыя —
жаданая Вікторыя
У галавах ваяроў.
І б'юца за крылату,
Пазвоночыя латамі,
Мужчыны
Зноў і зноў.

Ян Качулка

бібліятэка

дзе варта быць

Аздоба двароў і дамоў

3 з да 6 красавіка ў Палацы міядзведзі пройдзе выстава-кірмаш: "Кветкі, насынне, сад, агарод". На ёй менскі батанічны сад будзе прадаваць шчэпы, флансы і насынне дзясяткай рэдкіх дрэваў, кустоў, кветак, лекавых расылінаў, раянаваных для Беларусі, — ад арбікосаў і логу да кіпарысавіку ды самшыту. Цана на хвойныя дрэзы і кусты — ад 3500 да 14000 руб. за штуку. Корчык сартавых брусынцаў, дурніцу і журавінай на выставе будзе каштаваць ад 3500 да 4500 руб. Саджанцы цытрусавых і дэкаратыўных кустоў цініцаў да 5000 руб. На выставе будуть таксама прадстаўлены дэкаратыўныя формы драўняных расылін для выкарыстання ў кантэйнэрных азеляненіях.

Ты, хто хоча ўпрыгожыць свае дэвры і сады, а ня зможа трапіць у гэтую дні на выставу, з 10 красавіка змогуць наведаць гадавальнік. Таксама калі службовага ўваходу ў сад знаходзіцца маленькі кветкавы шапкі, дзе можна набыць таўсьцянкы, малачай, плюшч, пальму "тракіярпус" і г.д. Цэны — ад 1806 да 5424 рублёў за вазон.

Базыль Абрахамовіч
Сярэднявечнае шоу
у Купалаўскім

2 красавіка на сцене Купалаўскага тэатру можна будзе пабачыць музычную тэатралізаваную праграму "Успамін пра Беларусь" — першы канцэрт праекту "Фольк-тэатар". Арганізаторы аблігаюць цікава шоу — сплнчаныя рыцарскімі боек і камэрнай музыкай. Выкананцы — гурт сярэднявечнай музыкі "Стары Ольса", вакальны ансамбль "Крэсіва", больш вядомыя за мяжой, чым у нас. Былі яны ў Нямеччыне, Аўстрыі, Швайцарыі, ЭША, Галандыі, Бельгіі. Рээлтар "Крэсіва" складаецца з беларускіх народных песні, сабраных ягоным мастаком і кірауніком Анатолем Казаком у розных кутках Беларусі. Пачатак прэзэнтацыі — а 19-й. Квіткі можна замовіць па т. 220-68-91.

"Загародзьдзе" запрашае

у чацвер 28 сакавіка адбудзецца сэмінар таварыства "Загародзьдзе". У праграме — два даклады. Анатоль Сідарус распавядзе пра паркі берасцькі-пінскага Палесся, а Мікалай Ліпко — пра літаратурны ѹ фальклёрны сюрпризы. Месца правядзенія — менскі Інстытут праблемам культуры (вул. Каліноўскага, 12). Праезд з 13, 37, 80, трап. 2, 29, 61 да прыпынку "К/т Вільнюс". Пачатак сэмінару а 18.15. Да-ведкі праз тэл. 231-69-91.

Зынікомая прастора

У Музее сучаснага мастацтва ідзе фотавыставка Сяргея Ждановіча "Зынікомая прастора". Жанр здымаў — аўтапартрэты, дэйнікі, "лісты да са-мога сябе". Аўтар фіксуе імгненне, калі твары і рэчы зынікаюць у чужым цені альбо надта яркім сявяtle. Творчэсць Ждановіча даволі пэсімістична: "Мы были, але толькі імненне, і гэтае імненне не падытрыца николі". І ўсё ж кожны момант нашага жыцця часам падтвараецца, і съведчаннем таму — напісаны самім мастаком музычны твор, які шматкроць падтвараецца падчас вэрнісажу.

В.М.

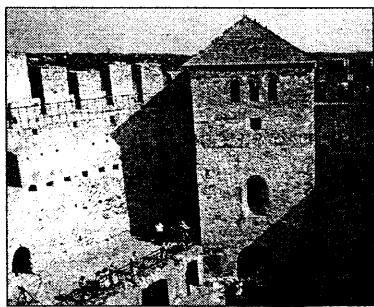
Піва болей, чым вады

А калі піць гарбату, каву, мінералку ці сок — выйдзе ў дзве разы дараць. За звычайную гарб

Маленькая краіна віна

Працяг на старонцы 5.

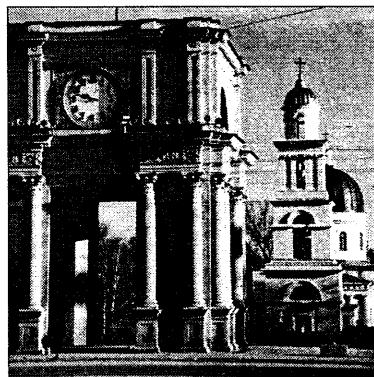
Пабачыць рэчы колішніх насельнікаў Малдовы, адчуць водар мінуўшчыны зараз у Кішынёве можна ў Рэгіональным музее гісторыі і ведаў — архітэктурным комплексе, збудаваным у турэцкім стылі. Ёсьць тут і Нацыянальны музей гісторыі з асобнымі заламі сучаснага мастацтва.

Сталіца, не падобная да століцы

Кішынёу, як і Рым, паважна разълётся на сямі ўзгорках. Адно што цячэ тут ня Тыбр, а Бык — прыток Днястра. Горад быў заснованы ў 1436 г. Пра тыгы часы цяпер нагадваюць рэшткі 13 былых сыгнальных пастоў у цэнтры Кішынёва (у старадаўніх часах яны быly за гарадзкою мяжой) ды руіны крэпасціця. Кішынёу — зялёны, з мноствам дрэваў — больш нагадвае нейкі правінцыйны горад, чым сталіцу ёўрапейскай краіны. Зрэшты, хто сказаў, што століца абавязковая мусіць быць мегаполісам?

Другая сусьветная вайна не пашкадавала гораду, але ўё ж тут за-

хавалася больш старых будынкаў, чым, напрыклад, у Менску. На пагорках "старога Кішынёва" стаяць Мазаракіеўская (1752 г.), Рышканаваўская (1777 г.) і Дабравешчанская (1807 г.) цэркви, пабудаваныя па канонах малдаўскага сярэднявечнага дойлідства. Прауда, скіраваныя ў нябесы сыпічакі храмаў і непаўторнай старыя будынкі гораду суседзяць з невыразнымі шэрымі квадратамі паваеннай эпохі. Вока, стомлене такім мільгайдземнем архітэктурных стыляў, можа адпачыць хіба ў парках — пагатоў, іх у Кішынёве шмат. Эта і сквэр каля Катэдральнага сабору, і парк Валя Трандафірылёр з каскадам штучных аэраў, злучаных пратокамі, і парк Валя Марылёр з тэтрам Тэатрал дэ Варз, і згадваны ўжо парк Штэфан чэл Марэ, каля якога знаходзіцца самы вялікі кінататар краіны "Патрыя" (Радзіма), пабудаваны ў 1947 г. нямецкімі веннапалоннымі.

Памяць і гісторыя малдаўскай століцы — гэта ня толькі старыя будынкі ды музеі. Эта і старыя могілкі — Армянскія ды Жыдоўскія (вядомыя як месца пахаванья ахвяраў кішынёўскага пагрому 1903 г.). Да нашага часу старадаўнія пахаваныя датрываюць іх цалкам: у 1960-х ніжэйшая частка жыдоўскіх могілак была зруйнавана. Праўда, да сінагогі, разьмешчанай у цэнтры Кішынёва, у камуністай рукі не дайшлі. Яна і цяпер дзеянічае. А вось былу харальную сінагогу ператварылі ў Чэхаўскі тэатр драмы. Ведаючы гісторыю менскага Расейскага тэатру, можна толькі зьдзівіцца: фантазіі камуністам не ставала ці гэта мода такая была — ператвараць сінагогі ў тэатры?..

Апрача Кішынёва, у Малдове ёсьць яшчэ дзівэ століцы — Камірат (на поўдні), століца аўтаномнай рэспублікі Гагаузія, і століца не-прызнанай Прыднястроўскай рэспублікі Тыраспаль, дзе месціцца вядомы каньячны завод "Квінт" —

З вуліцы Кабэрнэ на вуліцу Піно

Малдова традыцыйна была галоўным пастаўшчыком царкоўных вінаў для ўсіх усходнеславянскіх краін. Вінаграднік на паўднёвых склонах Кодраў — найлепшыя ва Усходнім Еўропе.

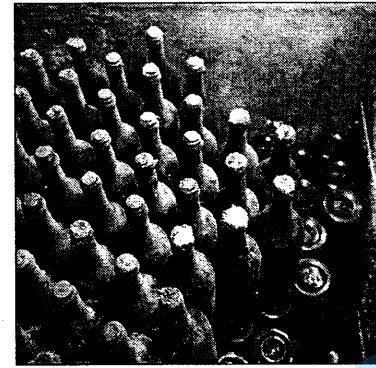
Трапіцы на бальшыню вінаробных заводаў можна толькі праз афіцыйна арганізаваныя экспкурсіі, а вось у Крыкаву можна заехаць і сваім ходам. Гэты невялічкі гарадок за 15 км на поўнач ад Кішынёва славіцца сваім падземнымі тунэлямі, якія цягнуцца больш чым на 60 км. Гэтыя сапраўдныя вуліцы, па якіх можна праехаць нават на аўтамабілі, знаходзіцца пад абаронай ЮНЕСКА. Усе яны маюць назывы гатункаў віна — вуліца Савінён, вуліца Кабэрнэ, вуліца Алігатэр, бульвар Изабэль.

З калекцыяй Герынга

Найлепшыя вырабы крыкаўскіх вінаробаў папаўняюць тантэйшую вінатэку, запачатковану яшчэ партагенесом Германам Герынгам, якія ў якасці трафэю дасталася савецкім войскам. Цяпер у гэтай калекцыі вінаў налічваеца больш за мільён бутэлек розных часоў і народаў. Самыя старыя ўзоры калекцыі датуюцца пачаткам ХХ ст. — "Габрэйская величына" 1902 г. (адзіны ў сусвете асобнік, які спэцы-

ялісты ацэніваюць у 150 тысячай даляраў) і лікер "Ян Бэхэр" таго ж самага 1902 г.

Марацныя малдаўскія віны карыстаюцца высокім аўтарытэтам. Так, чырвонае віно "Нэгру дэ Пуркар" вытворцы пастаўляюць у Вялікую Брытанію — на стол каралеве Лізаветы II. Спаміж заводаў-вывторцаў адмысліўцы нахвалываюць прадукцыю Тараклійскага віннага камбінату (тут працуе французы), Кішынёўскага нацыянальнага каледжу вінаградарства і вінаробства, а таксама Пуркарскага вінрабнага завода. Ня дзіва, што малдаўскія віны падрабляюць. Падробкі вызначаюцца стракатымі этикеткамі, а таксама празьмернымі асадкамі віннага каменю на донцы

бутэлькі.

Да віна трэба што-небудзь зьвесьці. Шмат якія стравы з малдаўскай кухні беларускаму страйну звязкі: фаршаваныя перцы і памідоры, халадцы са сывінінай... Але ёсьць чым зацікаўшыся і гурману: мамалыга з брынзай, съястанай і часочнай поліўкай, галубцы на вінаградных лістах, мучныя пляцины і кулічи. Гагаузы "падарылі" малдаўскай кухні ширпу (пікантны суп з мясам маладога ягняці), баўтары — манджу (полукук з мясам).

...А саме ўсьцешнае для беларускага сэрца — велікодныя пісанкі. Як і ў нас, у Малдове яны сталіся сапраўднымі мастацкімі творамі.

А.Воршыч

Калі малдаўскам амбасады, што на вуліцы Беларускай, насупраць "Дына-ма", няма стаңдаў з інформацыяй пра краіну (у адрозненіні ад іншых амбасадаў). Беларускія турфірмы ня ладзяць паездак у Малдову. І ходзіць туды з Менску ўсяго адзін цягнік (хуткі №72 "Менск—Кішынёў") двойчы на тыдзень — у чацвярткі й нядзелі. Пляцкарты ад Менску да Кішынёва каштуюць 22510 рублёў, а купэйны — 34946 рублёў. Суткі ў дарозе — час невялікі, але дастатковы, каб падрыхтавацца да сутрэчы з новай краінай.

Хоць віза для грамадзінай краінай СНД не патрэбная, усе замежнікі ў Малдове мусіць зарэгістравацца ў паліціі цігамі трох дзён пасля прыбыцця. Узвіз з валюту ў краіну можна неабмежавана (гроши лепей заўважляваць), але вывозіць — ня больш, чым было прывезена.

Мытныя правілы Малдовы дастатковая частка зъяўляюцца, таму наконт нормаў таго, што можна ўвезці без аплаты мыта, лепей спытацца ў амбасадзе перад паездкай.

Валюта Малдовы называецца лей (рачунеца 100 бані). Ходзяць купюры вартасцю ад 1 да 200 MDL, а таксама манэты. Судносіны далаляра і лея — 1:13,1. Валюту можна памяняць у амбеных пунктах. Як і Беларусь, Малдова — краінай з "найнайшай" эканомікай: выкарыстанные крэдытак і турыстычных чэкай абмежаванава. З імі ў Кішынёве працуець толькі три банкі.

Афіцыянальны рэстараціі тут прынята "накідваць" 10—15% ад сумы рахунку. У таксоўцы лепей адразу дамаўляцца на пэўны кошт, бо кіроўцы могуць браць плату за час паездкі альбо за ейную адлегласць. Гадзіна паездкі звычайна абыходзіцца прыкладна ў 2,3 далаляра, а за кілямэтар бяруць 0,3 далаляра.

Калі пададзенай інфармацыі выявіцца замала, каб даць сабе рады ў чужой краіне, можна звярнуцца ў беларускую амбасаду. Вось ейны адрес: Малдова, МД 2001, Кішынёў, вул. Матэвіча, 35, т.: (10373-0422) 23-83-02, 22-82-50 (консульскі аддзел); факс: (10373-0422) 23-83-00.

МУЗЫКА

Самая малдаўская банда

"Zdob si zdub" — найцікавейшыя на сёняння малдаўскі рок-гурт. Ён жа — адзіны вядомы у Беларусі. Ягоны апошні альбом "Agroromantika" ёсьць практычна ў кожнай прыстойнай музычнай краме. Пащукаўшы, можна знайсці і ранейшыя записі — "Hardcore Moldovenesc" і "Tabora noastră". Больш распаўсюджаным малдаўскімі прадуктамі ў Рэспубліцы Беларусі з'яўляецца хіба віно — даволі якаснае і адносна недарагое.

Дзівэ гэтыя зьвяты і фармуюць нашае ўяўленне пра Малдову. Іншыя краіны інфармациі папросту нямаюць: у малдаўскім Інтэрнэце бяз відаўніцтваў рэпутацыйныя хібы маргінальныя прыднястроўскія сайты. "Zdob si zdub" ад "мойнага пытальніка" ратуе самастойнай музычнай мысленіне: нават той жорсткі гардкор, які дамінаваў у іхных першых альбомах, — гэта перадусім малдаўская музыка. Раман Ягуапа і Міхай Гынку — мазгавы цэнтар гурту — здолелі глянцуць на гардкор па-своему, не каплючы тупа стандартныя гітарныя рыфы. Тэксты ж расейска-моўныя, якіх, дарэчы, у "Здуబ" чым далей, тым меней, складаюць не з садранных у Шаўчuka вобразу. Людзі думаюць самі, па-своему і пра сваё, "как і все цыгані"...

Таму гурт і пазнавальны сярод удзельнікаў разнастайных максыдromau ды EuroSonic'а. Альбом

"Agroromantika", зроблены амаль бяз драйвавай гітары і "замалотай" рytym-сэксці, чапляе ня меньш за ранейшыя цяжкія праграмы гурту. Змены стылю "Здуబам" толькі на карысць: разгону для рэалізацыі музычных ідэяў яны цяпер маюць болей, чым раней, калі грали гардкор.

"Здубы" роўбяць стаўкі на малдаўскую культуру, прычым прымячаюць яе цалкам, не абмяжоўваючыся прасторай, аддаваянав андэграундам за апошні 10—15 гадоў. Яны могуць зрабіць душэўны рэмікс на "Смуглік-малдаванку", зьняць кліп, вытрыманы ў духу 70-х, і абсалютна натураны ўм глядзеца. Навошта высмоктваць з пальца канцэпцыі, калі вось яна, культура, ляквіць пластамі, бяры яе, кампілюй, сам такога ўё адно не прыдумашо, хоць сто гадоў жыўі. Этнічнасць "Zdob si zdub" — натуральная, прыроджаная, а не націнутая з камэрцыйнымі ці іншымі якімі мэтамі, як у нашага "Пастскрыптуму". Тому і выяўляеца яна гэтак разнастайна: ці то манумэнтальна-герайчна ("Песьня гайдукоў"), ці то з бязмежным жыццялюбствам ("Бачылі ноч", кавэр "Кіно"), ці то напрочуць съёбна ("Мамалыгаманія").

Такі самы струмень чыстае этнічнае энэргетыкі адчuvваеца ў музыцы гомельскага гурту "Бан Жывіба", які стаўці публіку на вушы фантастычнай гітарай і экстремальна-крывіцкім жаночым вакалам. Праўда, працуе яны зблышлага з фальклёрным матэрыялам.

ФОТО: АДЗІНА

Як і беларускія каманды, малдаване маюць на выбар тры рынкі: мясцовы, усходні й заходні. Толькі, у адрозненіні ад нашых, "Zdob si zdub" не замыкаецца на нейкім адным напримку. Яны направа і налева называюць сябе камапалітамі, гатовыя граць для ўсіх — гэтага патрабуе шоўбізнэс і неабдымна цыганская душа. Нягледзячы на стаўкі канцэрты з расейскімі шоў-мэнамі (з маскоўскага фэстывалю "Вучыцца плаваць" пачалася раскрутка групы, дый "Agroromantika" пісалася на маскоўскай студыі), музыкі не замыкаюцца на Усходзе — здымаюць кліпі для румынскіх каналаў, канцэртыуюць у будапешце. Але на ролю "прадароў" без Айчыны" яны не прэтэндуюць. Папулярнасць "Zdob si zdub" у самой Малдове папросту шалёна. Таму, відаць, што "Здубы" не арыентуюцца на пэўную аўдыторыю. Іхны канцэрт натуральна глядзеўся б і на стадыёне, і на вясковай дыскатэцы, і на вайсковай часці, і ў даме адпачынку. Гэта музыка для ўсіх.

Васіль

"НН": Што адрознівае сучасную малдаўскую музыку ад расейскай?
Раман Ягуап: І ўсё, і нічога. Ёсьць многа заразычанага як з заходнім, так і з расейскай музыке. А ёсьць і калектывы з уласным аліччам.

"НН": А ад румынскай?
Р.Я.: У Румыніі больш

развіты стыль дэнс, поп-музыка паза канкуренцыяй. Сапрэдных рок-камандай адзінкі.

"НН": Што азначае вашая назва?
Р.Я.: Гэта гукалерайманье — так гучыць малдаўскі бубен.

Уладзімер Арлоў

МАЖВІДАС, КАНТ!

Панцеляймон Панамарэнка

Беларуская інтэлігэнцыя на надта шануе імя колішняга першага сакратара ЦК КП(б)П Панцеляймона Кандратавіча Панамарэнкі. Асаблівых падставаў для любові гэтыя нашчадак кубанскіх казакоў, на першы погляд, і сапраўды не пакінуў. Змагаўся з беларускай мовай. Хацеў пасадзіць, а можа, і ліквідаваць Янку Купалу з Якубам Коласам. Даваў згоду на беззліч арыштаў і прысудаў. Цяжка ўяўіць нацыянальную съведамку бяседу, дзе гучалі б тосты за светлу памяць Панцеляймона Кандратавіча.

А вось ты, грэшны, выпій за тварыща Панамарэнку любіш? З прыемнасцю кулец за яго келіх чывроненкага ў Менску і з яшчэ большым задавальненнем выцэджаеш пляшку ў тваім родным Полацку. Дзякую вам, тав. Панамарэнка, за шчасльвае дзяцінства. Но, каб ня вы, наша мяжа з Расеяй праходзіла б цяпер за Докшыцамі й Ушачамі, а самі яны разам з Полацкам, Расонамі, Браславам і Глыбокім былі б "ісконі рускіми" гарадамі. И не існавала бы у прыродзе цябе, беларускага пісьменніка Ўладзімера Арлова, а бласкуніяўся бы па съвеце народжаны ў Полоцку, РСФСР, Владимир Орлов, камандзір полацкага спэцназу ў Чачні, або карумпаваны і шавіністична настроены дэпутат Дзярждумы, або які-небудзь "новы расенец", які падае тварам у талерку з чорнай ікрой і шчасльві мармыча, што жыцьцё атрымалася.

Асабіста для цябе ёсе цяжкія грахі тав. Панамарэнкі пераважае на шалях гісторыі той факт, што ў 1944 г. ён занатурыўся і, скрыстаўшы аўтарытэт галоўнага партызанскага начальніка, на даў "прыэрэзаць" Полацкую вобласць да Расейскай Фэдэрацыі, хоць адпаведную пастанову папярэдне ўхваліў сам тав. Сталін. Часам ты даеш волю фантазіі і бачыш, як Панцеляймон Кандратавіч агускае ў сваім кабінэце глухія шторы, налівае дзеля съмеласці сто грамаў, азіраеца на бакі, а потым падыходзіце да партрэту правадыра, непрыстойна круціць рукой вакол прычыннага месца і съцішана, але па-балшавіцку рэзка кажа: "Х... табе, а ня Полацак".

На тое, каб абараніць межы сваёй парцнёрнай вотчыны на заходзе, духу ў Кандратавічу ўжо не хапіла, і Беласточыну польскія камуністы ў Маскве выпрасілі. У выніку Беларусь, даробак якой у разгроме фашызму на мешы, чым у Польшчы ці Францыі (толькі ў дзейнай арміі ваяваў мільён беларусаў), засталася адзінай краінай-пераможкай, што скончыла другую сусветную вайну з вялізнымі тэртарыяльнымі стратамі.

Да гэтых стратаў траба залічыць і Віленскім, аднак тут ужо ніякі Панамарэнка дапамагчы ня мог, бо стаўкі былі нязымерна выпшэйшыя: тады, у 1939-м, ішлося не пра пепадзел савецкіх рэспублік, а пра плюн інкарпацыі Літвы, якіх хотыць з ейных палітыкаў трапна разгадаў ліпіднай формулай: "Вільнюс — мусу, Летуву — русу" ("Вільня — наша, Літва — расейская"). Што атрымалася ў гісторычнай перспектыве, добра вядома. І таму прараз дзіве гадзіны пасылья Менску ў кулі твайго цятніка зьяўляецца літоўскі памежнік. Працягваючы яму пашпарт, ты думаеш пра тое, што ў Вільні чамусыці няма помніка Сталіну. Зрэшты, некалькі сталінаў стаіць у славутым мэморыяльным парку паблізу Друскенікаў, якія таксама ператварыліся ў Друскенікі дзякуючы "бацьку народу".

А мо крамлёўскі горац служкі толькі прыладаю ў руках Гісторыі, што, як кожная жанчына, зазвычай аддае перавагу мажнейшым?

Геркус Мантас

Геркус Мантас быў нобілем з прускай зямлі Натангі. За дзяцінствама ён, як закладнік, выховаўся ў неміцкім Магдэбургу. Там паганец Геркус прынайху хрысціянства і атрымаў адукацыю. Възьмушаючы з піўных куфляў пень, выхавацелі прарочыты прусу бліскучую будучыню. Вось што значыць Христовай вера ѹ зўрапейскай асьвета, казалі яны, замілавана згадваючы вечна скіленага над кнігаю Мантаса.

Аднак насунуўся 1260 год, калі палачане супольна з продкамі літоўцаў, латышоў і эстонцаў размалозілі нямецкіх рыцараў каля возера Дурбэ. Вестка пра перамогу суседзя запаліла сэрцы прусаў. На чале абаронцаў радзімы ад Тэўтонскага ордэну стаў Мантас.

Пасылья першай удалай бітвы гадаванец цывілізацыі ўласнымі рукамі запаліў величэснае ахвярнае воғнішчча, у якім гарэлі прывязаныя да коней палонныя рыцары. Магчыма, за адным разам Геркусу трэбы было спаліць і сваіх хрысціянскіх настаўнікаў. Але злавіць іх не пашэніца, і паганская багі хутка адварнулася ад паўстанцікага правадыра. Двухгадовая аблога Кёнігсбергу скончылася правалам. Значная частка прускага наблітэту за добрыя ганарын перакінулася на бок ордэну. Мантас трапіў у палон, і кат надзеяў яму на шыю пятлю, пэдантычна нащараўваную якасным нямецкім мылом.

Прамінула сем стагодзіняў, і ў агромністі, як стадола, піўбар на вуліцы Геркуса Мантаса ў Вільні весела забурыліся піцёра менскіх студэнтаў. Гэта былі сябры створанага на гістарычным факультэце БДУ Клубу аматараў пива (КАП), які на той час ужо зазнайі перасялед універсытэцкіх уладаў ("Орлов! В Германіі тоже все начинялось с пива!") — разьюшана крычаў дэкан і працягваў сваю дзейнасць падпольна або на непадкантрольных рэктару і парткаму абшарах.

Кожны сябры КАПу — каб не было пакутліва балюча за марна пражытывы гады — авалявани ў спаражніц падчас клубнага паседжання ня меней за дзесяць палітровых куфляў або пляшак рытуальнага пітва. Слабакоў чакала выключэнне з Клубу ѹ вечна пагарда таварышаў па барацьбе з талітарызмам.

Літоўскае піва выявілася падступна маднейшым за тое, што нараджалася на броварах тваёй радзімы, і пасылья сёмага куфлю ты быў надзеіна склонены густым бурштынавым хмелем. Кожны новы каўтук увачавідкі павялічваў канстынцію гэтай дзівоснай субстанцыі, пагражаянчы ўрэшце закуцьця ў ёй, быццам гіганцкую мэтазіфічную жамярьшу. Праменчык съядомасці высьвічваў ў ўсімі бурштынне асобныя міланцы: на веданьне жаночай прыбіральні, бо бракавала змогі дачакацца чаргі ѹ мужчынскую; брутальную канфронтацию з бармінам, якому ты намагаўся раствумачыць, што няма ніякага Наруціса-Насруціса, у чый гонар яны назвалі сваю лабусіцкую закуску да піва, а ёсьць наша адвенчная нябесна блакітная Нарач, дзе маеце права мыць ногі адно вы, спадкаемцы Вілікага Крыўі.

Бунтуюны дух правадыра прусаў, не сумнеўна, знаходзіўся дзесяці бізка, бо ў наступную хвіліну прас্তыяленьня ты ўбачыў, як твой сябрук вымагаў ад кампаніі за суседнім столом публічна пакаяцца ѹ прызнанц, што іхні бл...кі Гардзінас — фантом, а ёсьць наскажа, б...ь, Горадня, ці, у горшым выпадку, Гродна.

Развітанье з гасцінай вуліцаю Геркуса Мантаса бясьцьследна патанула на дне куфляў, сплыло праз брудныя пісуары ѹ Лету, і ты

самаідэнтыфікаўся толькі ѹ цягніку, што вёз цябе чамусыці ня ў родны Менск, а ў Гардзінас-Горадню, у навакольні які пры кантцы XIII стагодзіня атайбуйваліся недабітая крыжакам прусы-перасяленцы, на раз згаданыя Лаўрэнційскім летапісам як мужнія ваяры ў дружынах Вялікага Княства.

Літоўскі транзіт

Сёньня твой маршрут пралягае ў адваротным кірунку: ты едзеш на гістарычную радзіму Геркуса Мантаса і, стоячы ў вагонным калідоры, вывучаеш расклад руху цятніка, што выправіўся з братнія Харкава. Найменыні ўкраінскіх станцыяў хочацца съпяваць: Любочін-Багадухаў-Смародзіна-Багамля-Басы-Віры-Белаполе... Выбываеща хіба што прыпынак Шчорс, называны ў гонар героя, якога ты з акцибрацкага веку вечна бlystaў ѹ яшчэ адным героем грамадзянскай вайны ды іншаземнай інтэрвэнцыі, сынам сонечных мадлаўскіх кодраў таварышам Лазо. Ты ніяк ня мог запомніць, каго з іх праклятыя самурай спалілі ў піравозной топцы. Блытніна скончылася, калі ў цябе зъявіўся надзеіны старэйши сябракамсамоцец, што ўпершыню пачаставаў цябе "вэрмутам" і разувчы з тобой вяслую рэвалюцыйную песьню пра тое, як "б'ється в теснай печурке Лазо".

Маральны прагрэс безнадзеіна забуксоваваў недзе паміж грэка-пэрсыдзкім і Пунічнымі войнамі. Геркус Мантас паліў сваі эўрапейскіх патронам, японскія інтэрвэнты выкарыстоўвалі ў якасці піравознага паліва тав. Лазо, а заходнія эмісары даводзілі да масавых самаспаленьняў рахманых расейскіх старавару. Праўда, вусыцішна навіна пра гэты аспект шматтайней дзейнасці заходніх эмісараў яшчэ чакае ѹ горадзе тваёй мэры, куды няспешліва паўзе зачуханы ўкраінскі цятнік.

Назвы беларускіх станцыяў таксама не перапаўляюць рог гаркавай асцой: Чырвоны Бераг-Бярэзіна-Смаргонь-Гудагай. Няблага. Вытузваеща Мінск (знаёмы ўзбэк дзянядаўна лічыў, што твая стаіцца зусім маладая — атрымала імя ад "мінаў").

У Літве цятнік амаль не спыняецца, але дзякуючы айчыннаму тэле-бачанью ты ведаеш, што дагледжаныя, добра асьветленыя га-

радкі, якія праплываюць за акном, — толькі фасад, за якім хаваюцца бесправдоўныя, нацыяналісты і, вядома, заходнія эмісары. А шчасльце было так блізка: пасылья апошняй вайны нарадзілася ідэя далучыць захоплену саветамі частку ўсходніх Пруссія да БССР, прыгым не анклявам, а праз тэрытарыяльныя калідор улучна з Друскенікамі. Магчыма, тав. Панамарэнка ці нехта з ягонаў наступнікаў ужо ablizvalesi. Да вось ударылі ў хамут літоўскія таварышы.

Гэтыя лабусы за 50 гадоў добра

даліся Крамлю ў знакі. Адна разу

Калінінградскую вобласць ад шын

рага серца захадел падарыць ужо

не беларусам, а ім — разам з усім

мільёнам "рускозячынкам", 200-

тысячнай вайсковай групouю і

без усякіх сумнёўных калідораў.

А ў Вільні зноў не зразумелі.

Інайчай векапомнія падзея

тэлевежы здаваліся б цяпер дзіця

чым забаўкамі штагтту піянэрскай

гульни "Зарніца".

Тым часам за вокнамі цятніка ак

туалізуцца "расейская" частка рас-

кладу. У горадзе Несціцераве табе

спрабуюць загнца за піць далаўра

полову курыцы і трох булбін.

Прыкладна гэткі ж цэны трываюць

у Чарніхаўску, Знаменску і

Гвардзійску.

У Калінінградзе дзіме моцны

ўсходні вецер. Пасцяпаючыся ад

холаду, ты выходитш на пэрон, па

якім ступала нага Штырліца й Бор-

мана, і напружана ўглядзе

з туманлівой далеч.

Не, паўз вагон ідзе не пахорцісты

гітлероўскі афіцэр — валачэ ногі

мізэрны мужчынк, сапраўды падобны да "усесаузнага старасці".

Цябе наведае думка, што імі праг

рамуе лес — і чалавека, і гораду.

Але расслабляцца рана: у тваім

Менску ты таксама ў любы момант

можаш прыйсці на плошчу імя Ка-

лініна і ў маўкліўскіх захаделені

на

Апошняе вычварэнне Эдзіка Тарлецкага

Вось ужо каторы раз у інтэрвію беларускай прэсе ("Белорусская газета", "Беларуская маладзёжная", "День" і г.д.) кіраўнік мясцовых геяў і лесьбіянек Эдвард Тарлецкі згадвае маё імя і сцьвярджае, што хацеў бы, прабачце, заняцца са мною сэксам. Рэплікі з большага непрыстойныя, але състэматычныя, таму адказаць трэба — каб усе зразумелі, адкуль растуць ногі ў гэткага вычварэння.

Я магу ўяўіць заклапочанацьца Эдварда — ён усё-такі найбуйнейшы *homo sexualist* у Беларусі. Таксама вядома, што ягоная ліга сэксменшасця "Лямбда" займаецца на толькі фізіялагічнымі вычварэннямі, але і адкрытай дыскрэдытацый дэмакратычнае грамадзкасці ў краіне. Зьяўленне гей-съцягоў, гей-парадаў і іншых гей-правакацый на мерапрыемствах зь бел-чырвона-белай сымблікай, на дэманстрацыях супраць рэжыму і урачыстых сходах зневажае увесі нацыянальны рух, дзе выключныя аргументы БТ і зводзіць сутнасць паняцця "правы чалавека" да правоў на рэкламу разбішчанасці і зла.

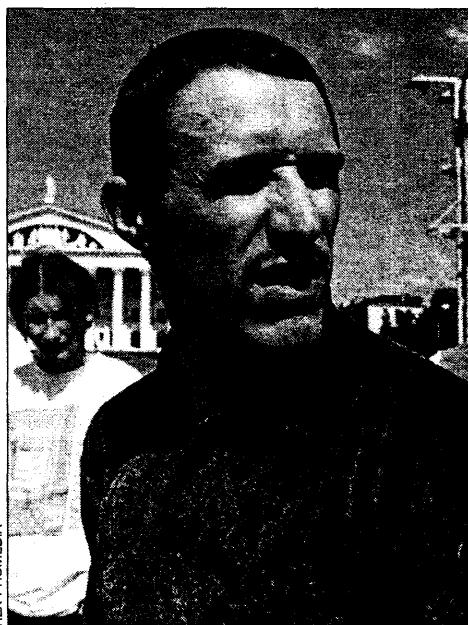
Згаданыя пасажы Э. Тарлецкага і ёсьць такой тыповай правакацый. Такім чынам кіраўнік "Лямбды" помсыць за адзін выпадак у ліпені 2001 г. Тады арганізацыйны камітэт Кангрэсу беларускай моладзі большасцю галасоў афіцыйнай адмовіўся запрасіць лігу сэксменшасця "Лямбда" на ўрачысты сход у якасці арганізацыі-ўдзельніка. З той пары я, як кіраўнік аргкамітэту, і стаў найпершай мішэнню для "дасыцільных" выказваньняў Тарлецкага.

У тым жа інтэрвію "Дню" Тарлецкі сцьвярджае, што ён — "веруючы". Пабойся Бога, Эдзік! Пэдрэстя, паводле Бібліі, сымяротны грэх, а ейная пропаганда — тым больш. Тому паталічнай нянявансць Эдзіка да хрысьціянства цалкам вытумачальная.

Эдварда Тарлецкага мне давядзенца расчараўца. Як хрысьціянін і проста нармалёвы чалавек, я стаўлюсь да гомасексуалістаў як да няшчасных, скалечаных і хворых людзей. Сам факт іх існавання ёсьць вынікам сапсаванасці ў грэшнасці свету. Пры выглядзе мужчынаў, якія ня здольныя хакаць жанчынаў, у мяне ўзынікае толькі прыкраде пачуцьце жалю — як пры выглядзе аднаногіх, съляпых або шызафранікай.

Сам я, дзякую Богу, гетэрасексуал. Мне падабаюцца жанчыны, і я лічу, што гэта натуральна. Эдвард Тарлецкому я усё-такі раю спачатку схадзіць да сэксапатоля, а потым — у царкву ці касцёл. Калі пакаяцца і ўвераўца ў Хрыста — Бог збавіць. І ад вычварэння, і ад д'ябла, і ад навязыльных ідэяў.

Павал Севярынец

Адам Глёбус 2001. Тарлецкі і пярсыёнак

Гей-латрыёт Эдзічка Тарлецкі дзень і ноч адстойвае правы сэкс-меншасцяў у Беларусі. Станоўчасць адстойвання не выклікае і каліва сумневу. Толькі ў запале рэвалюцыйнай дзеянасці Эдзічка, сам таго не заўважаючы, захворвае. Загульваеца, блытадзе пачынае ноц з днём, свае рэчы з чужымі. У рэвалюцыйнай эру такое здараеца: усё навокал наша, усё вакол маё. Пачынае Тарлецкі чужыя рэчы ў свае кішэні класыц. Касметыку там розную, цацкі, біжуэтры... Ну, як дзіця неразумнае. Вось бярэ сребры пярсыёнак маёй дачкі, я той пярсыёнак з Барселоны прывез. Ен сребны, ія вельмі каштоўны, але стыльны і дарагі я памяць. Эдзік тую памяць крадзе і сяброўцы сваёй дорыпць. Тая, нічога ня ведаючы, ходзіць па Менску з чужым пярсыёнкам на пальцы. Непрыстойна выходзіць. Ды што з дзяцей узяць? Але пальцам перад напудранымі на самі памахаць даводзіцца.

2001. Вішнёў і крытыка

Шурá Астраўцоў намякае, што Зыміцер Вішнёў латэнтын гомасексуаліст, адсюль, маўляў, і нездаволенасць, неўраўнаважнасць, агрэсіўнасць... Памыліца Шура, хоць і кілча ў дарадцы Фройда з Юнгам. Серабракоў (якое цудоўнае прозвішча для мастака!) Тут і Серабракова, і Брак, і Сера,

Мае сучаснікі

які Сёра...) таксама аблівае Вішнёва гразёю — называе раман нудным. Каб не застацца ў баку ад будных працэсаў, скажу, што Вішнёў і ў жыцці, і ў пісаніне падобны да непрыгожай цёткі, якая страшэнна бацца са старэць.

2001. Разанаў і слова

Часам, чытаючы ворсэты Алеся Разанава, бачу, як ён выварочае словам суставы, каб уставіць у верш.

2001. Акудовіч і прыём

Крытык Валяніцін Акудовіч прымяняе нечаканы для літаратуры прыём. У выяўленчым мастацтве яго выкарыстоўвае графік Фарварскі, які можа маливаць пустоты вакол рэчаў, і гэтыя рэчы вымалёўваюцца нібытага самі. Так і Акудовіч: апісвае спачатку сваю адстунасць у эсэ "Мяне німа", а потым займаеца группоўкай "Бум-бам-літ", якая для Валяніціна што іншое, як пустата вакол уласнага эгзэнтрызму. Толькі бумбамлітаву хутка падрастоюць, пачынаючы праяўляцца і засмечваюць пустэльню, сканструяваную Акудовічам. Разумны этаіст сыходзіц да студэнтаў і студэнтак. "Мне цікава гаварыць толькі з маладымі людзьмі", — признаецца Валяніцін.

А мне ўсё яшчэ цікава з рознымі пакаленнямі працаўцаў і размаўляць.

2002. Васілеўская і спадчына

Пачынаеца гэтая містычна гісторыя ў часе другой сусветнай вайны. Маці Галіны Васілеўскай хавае ад немцаў габрэек. Вайна канчаеца. Габрэйкі — маці з дачкой — жывуць у галечы. Старэйшая хварэе і, зьбираючысі памерці, кажа: "Дачушка, мы так пакутавалі, што, калі я сустрэну Бога, папрашу ў яго шысцьца для цябе". Пасля пахавання і год не праходзіць, як маладая габрэйка выходитць замуж за генэрала. Калі ж занядужала Галіна мама, яна гаворыць: "Ну, калі ўжо наша жыдоўка выпраціла багацце сваёй Сарачы, то і я, Галія, папрашу грошы для цябе". Жарты жартамі, а Галіна Васілеўская атрымлівае спадчыну з Амэрыкі. Грошай столькі, што можна купіць кватэрэ і дэльве "волгі" — за савецкім часам сума фантастычная. Літаратарка Галіна Васілеўская так і робіць — набывае кватэрэ і машыны, а вось апісаць гісторыю з Богам не наважваецца, адно пекразывае яе.

22 жніўня 2001 — 26 студзеня 2002

Прыватныя абвесткі

Мёд
Мёд пчаліны, смачны з-пад Слуцку. Пэйдж.: 211-00-00, ад.122644

Вітаны

Вішнёвым Міколу і Ларысу Дзямідаў з нараджэннем дачкі Анялі і з Днём Волі. Ніхай Бог блаславіць Вас. Андрэй і Алену

Вольнага мастака, любага татачку і дядзюлю Алеся Цырукнова з Днём народзінай у Дзень Волі!!!

Дзядзька Аляксею, дай Бог Вам здороўечка за тое, што адпышыўся на КВК. Арыём ("Сэм"). Р.С. За мене піва

Вішнёвым Мікола і Ларыса Алега Жлутку з Днём Волі! Жыве Беларусь!

Павал Севярынец Тримаіся там на Акэсцьці!...І я веру, яна разгырьца, каб над вольнай краінай ірдзець!

Берасцейская філія Маладога Фронту вінчавае супраўдных патрыётаў Беларусь з Днём Волі. Жыве Беларусь!

Ключы!!! З днёў варэння цыбе. І дзякую, што два гады тому ты мяне пазнаміла з ёю. Чайкай падарункаў (А я ўжо ведаю, што табе падарунак. Ха-ха). Сяржакас

Аленку Бахун і Андруся Хоміча вінчаем з Днём народзінай.

З Вамі мы авабязковыя пераможам. Берасцейская філія Маладога Фронту

Усё съядомае Берасцьце вінчаем Аленку Бахун і Андруся Хоміча з Днём народзінай. Вы супраўдныя патрыёты. Мы

Вамі гаранімся! Жыве Беларусь!

Бамбук з 30-кам! Жыві дойга і цікава! Нац

Многая, многая, многая лета, многая ле-е-ета!.. Яшчэ пачуеш ад нас, інчака. Твая кругла тусоўка

Іна! "Мае чуты стріл"... Адкаркоўай бутэльку... бо!

Іна! Ніяма твайго дню ў календары? Выкінь яго... Ня дзень — каландар... Я падару табе новы. Твой парасонік

ізд

І сказаў Госпад Бог: нядобра быць чалавеку самотным... (Ыц. 2:18). Чуес?

Грамадзянне Беларусі, ці годна вы сустрэлі 25 Сакавіка —

Дзень Волі і Дабравешчаны? Рыгоравіч

Адновім Унію — адновіца Беларусь!

Сустрэнем Валікдзень з чистамі душой і сумленнем! Уніят

На шляху прауды — хыццё, і на заканчэнні яго німа

съмерці. Салімон

Сладарня Алена, прабачце, бо я, не жадаючы, сам пры

чыніў Вам і сабе вялікі бол

Увага! Абісанье "дапамагчы пачаць сваю справу з пры

быткам 200 у.а." — падман і прапанова падманаўца

іншых! Тацяна

Каб "Пагоня" адрознівалася ад той, што ёсьць у літоўцаў,

тра было не "разъвязніць" у іншы бок!!! І не спатрэбілася

бі некаму "каласак скоўваць..."

Хіба я уркі (з трактату Сяргея Пяціцкага) — непаваж

ны спадары Барадзін, Селязінёў, Прымакоў ды нааул

усе камуністы? Мне здаецца — тыповы!

Навошта людзям зубы? Макарон з тушонкай можна глы

таць не жукоў — ня юкі каб кусаць за вушы супернікаў (як Майк Тайсан)? Дацьчыць "Сабачых гісторыяў"

кангакты

Igor Barashkevich, kali "Krama" завітае ў Babruysk? Stami

lіся чакаць. Xočačca pachut' "užyvou" album "Havaysi" u

užyvou. Kali gryazdak zuk

Spadaru Ščiň, padkachyce, kali laskas, kiuq gazzetu u

Belaarusi možna čitača, kab zusim ne pliavačca? Gраждан

Moi myli tawaryš, moi Léksa, vasmýtis z saboje mine. Va-

liliká ja užo, moi cholyk, i užo mylo žo lětacu u sene...

U.Ж.-ку. Ваша рэча, dákumekal, shto da chago! Kali iñshym

nashu problemi ni da glavy, ni da duply, dyk pascymie

si z sami ze sibye — taki sadzism szvedzycy praz zadrówe

naçii. Kachačce: Bičia "sabachyca", a rascacy nazwywaj-

ci Ščiň, žanr hudožyssenni maniavicy, hałki

skazali b — tci gryzobala, a cętka Mania z Muyglėščyni

mudra razzomawala b pa-tutyzhamu — alegoryku nia-

scieśc' vasi Bičia! A sabaka — sibar chalavaka, nasi z Vami, ci naadvarap: my z Vami — sibry sabachyca! Prafesor